Rodičovská rozvodová edukace jako problém veřejného zdraví v rodinném soudnictví – přehledová studie

Parental divorce education as a public health issue in the family justice system - literature review

Robin BRZOBOHATÝ

Abstrakt

Tento příspěvek představuje model pro uchopení intervencí v rodinném právu z perspektivy modelu veřejného zdraví. Takové uchopení nabízí metodologický rámec pro tvorbu veřejných politik a státních intervencí na základě východisek terapeutické justice v duchu postupů založených na důkazech (evidence-based approach). Článek nejprve nabídne narativní syntézu široké škály studií věnovaných rodičovské rozvodové edukaci jako problému veřejného zdraví, což umožní strukturovat interpretace jednotlivých studií a vytvořit konceptuální rámec pro další analýzu. Následně text poskytuje uspořádaný reprezentativní přehled studií o účinnosti rodičovských edukačních programů zaměřených na rodiče procházející rozvodem nebo rozchodem. Vycházím z výzkumných studií posledních 30 let a objasňuji různé cíle těchto programů, jako je zaměření na potřeby dětí během rozvodového procesu, posilování odolnosti rodičů a vzdělávání o důsledcích rodičovských konfliktů na děti. Důraz je kladen na obsah programů, který se pohybuje od podpory rodičovské spolupráce až po řešení právních otázek. Programy jsou kategorizovány podle přístupů, které se liší od rozvoje dovedností po šíření informací, a způsobu poskytování, ať už osobního nebo online. Závěr příspěvku se zaměřuje na pozitivní dopady strukturovaných edukačních intervencí na rodinnou dynamiku po rozvodu, zdůrazňuje jejich zásadní roli při zvyšování kvality rodičovství, snižování konfliktů a podpoře blaha dětí.

Klíčová slova

edukace, rozvod, intervence, veřejné zdraví, děti, rodiče

Abstract

This paper presents a model for capturing family law interventions from the perspective of the public health model. Such a grasp offers a methodological framework for designing public policies and state interventions based on the premises of therapeutic justice in the spirit of an evidence-based approach. The paper will first offer a narrative synthesis of a wide range of studies addressing parental divorce education as a public health issue, allowing for the structuring of interpretations of individual studies and the development of a conceptual framework for further analysis. The text then provides an organized, representative review of studies on the effectiveness of parenting education programs for parents going through divorce or separation. I draw on research studies from the past 30 years to explain the various goals of these programs, such as focusing on the needs of children during the divorce process, strengthening parental resilience, and educating parents about the effects of parental conflict on children. Emphasis is placed on the content of the programs, which range from promoting parental cooperation to addressing legal issues. Programs are categorized by approach, which varies from skills development to information dissemination and delivery method, whether face-to-face or online. The paper concludes with a focus on the positive impacts of structured educational interventions on family dynamics after divorce, highlighting their critical role in enhancing parenting quality, reducing conflict, and promoting child well-being.

DOI: 10.25142/978-80-11-06561-4.03

Keywords
education, divorce, intervention, public health, children, parents

Úvod

Rozpad rodiny patří k sociálně patologickým jevům, jež jsou spojeny s poruchami ve výchově a funkcích rodinného prostředí. Současné porozumění spojuje rozpad rodiny s poruchami rodičovské role, jež se projevují neschopností zajišťovat (zejména psychologické a emocionální) potřeby svých dětí. Rodiče tedy buď nevědí, jak si počínat v podmínkách rozchodu nebo rozvodu, nebo potřeby dětí nemohou naplňovat v důsledku jednání druhého rodiče. Každopádně se tak rodina pro děti může stát zdrojem negativního vývoje, a tedy sociálně patologickým stresorem (Fischer, Škoda 2014). Současně je rozpad rodiny jevem, na který se zaměřuje celá řada společenských praktik a institucí, počínaje soudy, přes výkon přenesené působnosti státu v podobě orgánů sociálně právní ochrany dětí, až po nejširší pojetí sociální práce v podobě odborného sociálního poradenství, služeb pro rodiny s dětmi nebo rodinnou mediaci (Brzobohatý, Cirbusová, Rogalewiczová 2015; Nekola 2015; Matoušek, Pavlát 2015; Matoušková 2015; Brzobohatý 2015; Šmolka 2015; Löblová 2015; Brzobohatý, Nováková, Podešvová 2015; Brzobohatý a kol. 2022; Cirbusová, Kozoňová, Nováková 2023). Jednotlivé perspektivy se nejčastěji sbíhají v širším pojetí rodinně-právního soudnictví, které začíná tuto problematiku chápat jako problém veřejného zdraví. Klíčovou otázkou přitom je, jak oddělit problémové rodiny, které ještě nepředstavují ohrožení dítěte a potřebují spíše menší a časově omezenou - ideálně jednorázovou – podporu systému, od rodin dysfunkčních, kde již riziko ohrožení zdravého vývoje dítěte dramaticky stoupá a je tedy třeba uplatnit celou řadu opatření a podpůrných služeb společenského okolí (Dunovský a kol. 1999; Dunovský, Dytrych, Matějček a kol. 1995). Představitelem opatření pro omezenou podporu problémových rodin je v současnosti stále častěji právě rodičovská / rozvodová edukace.

„*Rodičovská edukace představuje historický i paradigmatický odklon od předchozí praxe rodinných soudů, jehož účelem je preventivně působit nebo přímo zmírňovat rizika spojená pro děti s rozvodem či rozchodem jejich rodičů (Schepard, 2004). Jde o přístup k práci s rodinami v rozpadu, který vychází z modelu veřejného zdraví a je v kontrastu s tradiční praxí rodinného soudnictví, které odkazovalo na služby (např. mediaci nebo poradenství a terapii) pouze v reakci na právní konflikt, který může vyžadovat soudní rozhodnutí, spíše než aby se předcházelo budoucím rodinným konfliktům nebo aby bylo podporováno přizpůsobení dětí (Salem, Sandler, Wolchik 2013).*“ (Brzobohatý 2023, s. 8).

Edukační programy pro rodiče se staly důležitým zdrojem podpory rodičů procházejících rozvodem nebo rozchodem. Tyto programy poskytují rodičům znalosti, dovednosti a zdroje, které snižují negativní dopad na jejich děti (Geasler a Blaisure 1998). Tento článek systematicky analyzuje klíčové rozdíly v těchto programech na základě předchozí literatury, včetně jejich cílů, obsahu, přístupů poskytovatele, délky, způsobu prezentace, zapojení rodičů a modelů intervence. Studie se zaměřují na hodnocení účinnosti těchto programů a jejich dopadu na rodinnou dynamiku (Geasler a Blaisure 1998, 1999; Fackrell et al. 2011; Braver et al. 1996; Mulroy et al. 2013; Schramm et al. 2018; Blaisure a Geasler 2000; Schramm, Becher, 2020; Nunes et al., 2021); Cao, Fine, Zhou, 2022; Ferraro et al., 2024; Saini, Corrente, 2024; Beckmeyer, Russell, 2024; Guyette, Harris, 2024).

1. Metodologický rámec

Tento článek představuje první systematický přehled současných poznatků o rodičovské rozvodové edukaci v českém prostředí. Definuje témata zásadního významu pro dosavadní výzkumy a vyjasňuje některé zavádějící ideové linky. Tato přehledová studie (Mareš 2013; Grant a Booth 2009; Rother 2007; Hart 2005) má dva cíle.

Zaprvé představit otázku společenského uchopení rodičovské odpovědnosti jako problém veřejného zdraví, což by následně umožnilo tvůrcům veřejných politik a soudům přistoupit k celé řadě koncepčních otázek jako k otázce veřejného zdraví v duchu terapeutické justice. Pro naplnění tohoto cíle využiji analytický rámec narativní syntézy (Greenhalgh et al., 2005), jenž mi umožní poskytnout deskriptivní přehled o tom, jak je koncept veřejného zdraví v oblasti rodičovské a rozvodové edukace používán a jaké jsou jeho nezbytné komponenty. Narativní syntéza je efektivní při analýze heterogenních studií, kde jsou výsledky prezentovány kvalitativně nebo konceptuálně (Rodgers et al., 2006; Lucas et al., 2007). S použitím takového analytického rámce nabídnu v prvních sedmi kapitolách strukturovaný, ale flexibilní deskriptivní přehled založený na široké škále studií, přičemž výsledky jednotlivých studií nebudu kvantifikovat, ale systematicky interpretovat.

Komplementárním cílem je pak z perspektivy veřejného zdraví shromáždit, utřídit a kriticky zhodnotit vědecké poznatky o rodičovské rozvodové edukaci za posledních 30 let. Metodologický rámec zahrnuje systematické vyhledávání, výběr a analýzu relevantních studií, se zaměřením na identifikaci klíčových trendů a výzev v oblasti rodičovské rozvodové edukace.

Z pohledu obsahové podoby se jedná o reprezentativní přehled. Použity jsou studie, které vyšly časopisecky nebo knižně v anglickém jazyce mezi lety 1993–2024, protože rodičovská rozvodová edukace je pojem i praxe, která má kořeny v USA. Lze tedy předpokládat, že většina relevantních studií bude pocházet právě z tohoto prostředí. Skrze systematické shrnutí dostupných poznatků týkajících se rozvodové edukace se zaměřením na identifikaci hlavních trendů a klíčových výzev v této oblasti, jež bude rámována jako problém veřejného zdraví. Nálezy dílčích studií o tomto tématu budou uspořádány, zobecněny a převedeny do podoby obecnějších závěrů.

Svým charakterem se jedná o neutrální výklad, kde převládajícím přístupem je interpretace jednotlivých studií, jež se zaměřují na všechny aspekty rodičovské rozvodové edukace. Zjištění těchto studií jsou organizována do tematických bloků v podobě jednotlivých podkapitol příspěvku podle klíčových konceptů spojených s podobami rodičovské edukace.

2. Rodičovská/rozvodová edukace

Edukační programy pro rozvádějící se rodiče jsou intervence zaměřené na pomoc rodičům při výchově dětí po rozvodu nebo rozchodu, na zlepšení adaptace dětí a na pochopení reakce dětí na rozvod (Sigal, Sandler, Wolchik a Braver, 2011). Tyto krátkodobé (2-6 hodin) programy, často navázané na soud, se liší svým designem, realizací a metodami náboru a obvykle je provádějí komunitní poskytovatelé na základě pověření soudu (Grimaldi, 2017).

Převažují soudem nařízené edukace, které se zaměřují na zmírnění negativních dopadů rozvodu tím, že poskytují dovednosti a informace na podporu přizpůsobení dětí a snížení rodičovských konfliktů (Amato, 2010).

Programy rodičovské edukace se vyvíjely po dobu 45 let, kdy se do rozvodových záležitostí stále více zapojoval systém rodinných soudů. První programy začaly koncem 70. let 20. století v Kansasu. Koncem 90. let 20. století došlo k jejich výraznému rozšíření, přičemž celostátní průzkum v roce 1998 ukázal, že takové programy mělo 1 516 okresů nebo měst ve všech 50

státech USA, většinou provozovaných soukromými komunitními organizacemi (James a Roeder-Esser, 1994; Geasler a Blaisure, 1999).

Významově je anglický pojem *education* shodný s českým pojmem edukace. Používání tohoto pojmu pro práci s rodiči v období rozvodu nebo rozchodu není náhodné. Pojem edukace totiž zahrnuje komplex vzdělávání a výchovy. V českém prostředí se lze setkat s vymezením edukace jako odborného psycho-sociálně-právního poradenství rodičům, kde je ohnisko působení zaměřeno na pomoc s hledáním takových řešení, které odpovídají nejlepšímu zájmu dětí (Poláková, Piskořová, Nováková, 2022).

Nejde tedy čistě o předávání informací, jak by se při laické úvaze mohlo zdát. Součástí jeho etymologického významového pole je proces vedení vpřed. Účelem takového vedení pak má být způsobení změn nejenom ve vědomostech edukovaných (což odpovídá pojmu vzdělávání), ale i v postojích, návycích a dovednostech (pojem výchova) (Juřeníková, 2011; Průcha, Waltrová, Mareš, 2003). Vzhledem ke spojení předávání informací, snahy o působení na změny v osobnosti rodičů a snahu o usnadnění adaptace dětí na rozpad rodiny je vhodné o rozvodové edukaci uvažovat jako o psychoedukaci.

3. Rodičovská/rozvodová edukace jako psychoedukace

Psychoedukace je přístup, který kombinuje edukační a terapeutické prvky k dosažení terapeutických výsledků. Jak poznamenali Rezmierski, Knoblock a Bloom (1982), psychoedukátor využívá nástroje vzdělávání a pracuje ve vzdělávacím prostředí, ale tyto aspekty přístupu nejsou využívány pouze k podpoře vzdělávání nebo úspěchu vzdělávaných. Vzdělávací složka v psychoedukačním modelu slouží k dosažení jiných - terapeutických výsledků. Základním principem psychoedukačního modelu tedy je rovnováha a dynamické vzájemné působení mezi vzděláváním a terapií (Edwards, 1984).

Wood et al. (1999) nebo Goodman et al. (2004) charakterizovali psychoedukaci jako skupinové vzdělávací působení zaměřené na nahrazení dysfunkčních vzorců myšlení a vztahů adaptivními alternativami. Grimaldi (2017) dodává, že rámec psychoedukace je vysoce adaptabilní a inkluzivní a využívá strukturovanou skupinovou sociální interakci pro motivaci a normalizaci. Primární funkcí psychoedukace je šíření spolehlivých informací a znalostí, které podporují změnu nebo odolnost prostřednictvím řešení problémů a posilování praktických dovedností. Landsverk a Kane (1998) poznamenali, že psychoedukace posiluje dovednosti zvládání problémů, soběstačnost a zvládání stresu, čímž podporuje odolnost v kontextu duševního zdraví. Ačkoli se psychoedukace tradičně omezuje na péči o duševní zdraví, její význam se rozšiřuje i na otázky veřejného zdraví, jako je rozvod, který úzce souvisí s výsledky v oblasti duševního zdraví (Grimaldi, 2017). Proto lze i v českém prostředí nalézt takové definice, kde je rodičovská edukace „*uceleným edukativním a psychosociálním programem podpory rodičů a dětí v situaci rozpadu rodiny,* [jehož] *cílem je podpora zdravého vývoje dítěte s ohledem na jeho budoucí perspektivu.*“ (Pemová, Ptáček 2020, s. 4).

4. Intervenční model rozvodové edukace (IMRE)

Blaisure a Geasler (2000) navrhli Intervenční model rozvodové edukace (dále jen IMRE) jako model, který mohou soudní systémy použít k určení úrovně programů, jež odpovídá jejich cílům v oblasti rozvodové edukace a jejich dostupným zdrojům. Model pomáhá soudům ujasnit si své cíle, určit úroveň programování potřebnou k dosažení cílů a posoudit, zda dostupné zdroje mohou požadovanou úroveň podpořit. IMRE identifikuje tři úrovně rodičovská edukace, které se liší v sedmi dimenzích: cíle programu, potřebný personál, potřebné soudní zdroje, strategie používané v programu, nezbytné zapojení rodičů, očekávané výsledky a omezení.

Podle Salem, Sandler a Wolchik (2013) a O'Hara, Wolchik a Sandler (2021) lze jednotlivé úrovně IMRE rozlišit z hlediska cílů, kterých chtějí dosáhnout, požadavků na znalosti a dovednosti odborného personálu, které potřebují ke svému fungování, zdrojů, které musí být k dispozici, a výsledků, které lze očekávat. Tyto tři úrovně jsou podrobně popsány níže:

IMRE - úroveň 1: základní informace

První úroveň IMRE se zaměřuje především na poskytnutí základních informací a doporučení rodičům a dětem ohledně rozvodového procesu a jeho dopadů na rodiny. Na této úrovni jsou požadavky a cíle poměrně jednoduché.

a. Požadavky na personál: První úroveň IMRE vyžaduje pracovníky, kteří jsou zkušení v efektivním prezentování informací a zapojování účastníků do diskuse. Tyto osoby by měly být schopny sdělovat složité koncepty způsobem, který je pro cílovou skupinu snadno pochopitelný.
b. Nároky na zdroje: V porovnání s ostatními úrovněmi vyžaduje úroveň 1 nejmenší množství zdrojů. Mezi hlavní požadavky na zdroje patří čas pracovníků, podpora a administrativní úkoly. Minimalizací nároků na zdroje umožňuje tato úroveň efektivní předávání informací širokému publiku.
c. Očekávané výsledky: Hlavním cílem úrovně 1 je zajistit účinné šíření informací a zvýšení povědomí o dostupných zdrojích souvisejících s rozvodem a jeho dopadem na rodiny. Poskytováním dostupných a snadno stravitelných informací se tato úroveň snaží oslovit co nejvíce lidí v relativně krátkém časovém horizontu.
d. Příklady programů 1. úrovně: Typické programy úrovně 1 mohou zahrnovat krátká 23hodinová školení, která se zabývají základními tématy souvisejícími s rozvodem, jako je právní proces, úprava péče o děti a emocionální dopad konfliktů na děti. Kromě toho mohou jako cenné zdroje na této úrovni sloužit také informační brožury nebo jiné tištěné materiály, které nastíní důležité body.

Celkově 1. úroveň IMRE zdůrazňuje význam poskytování základních informací rodičům a dětem, kteří procházejí rozvodovým procesem, s cílem zvýšit informovanost a podpořit informované rozhodování účastníků.

IMRE - úroveň 2: Rozvoj dovedností

Druhá úroveň IMRE se soustředí na podporu rozvoje nebo zlepšení komunikačních dovedností rodičů a řešení konfliktů s cílem pomoci párům efektivněji zvládat problémy spojené s rozvodem.

a. Odborné požadavky: Druhá úroveň vyžaduje odborníky, kteří jsou zběhlí ve skupinové dynamice a facilitaci. Měli by být také schopni poskytovat individualizovaná doporučení a rozpoznat psychologické problémy, které mohou vyžadovat další intervenci. Tito odborníci musí být vybaveni tak, aby dokázali jednotlivce odkázat na vhodné další služby, jako je terapie, mediace nebo poradenství.
b. Nároky na zdroje: V porovnání s úrovní 1 vyžaduje úroveň 2 větší investice do zdrojů. To zahrnuje rozsáhlejší školení pracovníků, větší časovou náročnost a přidělení finančních prostředků na rozšířené programy. Tyto dodatečné zdroje zajišťují, že účastníci dostanou podporu a vedení, které potřebují k rozvoji základních dovedností pro zvládání složitých situací spojených s rozvodem.

c. Očekávané výsledky: Hlavním cílem 2. úrovně je řešit a vyřešit obtíže, kterým čelí páry procházející rozvodovým procesem. To může zahrnovat pomoc při rozvoji efektivní komunikace a dovedností řešení konfliktů nebo v případě potřeby doporučení na terapii, mediaci, poradenství nebo služby asistovaných kontaktů (resp. podporované setkávání).
d. Příklady intervencí 2. úrovně: Typickým příkladem intervencí 2. úrovně jsou skupinové programy sestávající z 8-12 sezení. Tyto programy se často zabývají řadou témat, jako jsou komunikační strategie, techniky řešení konfliktů a dovednosti sdíleného rodičovství, aby rodičům pomohly zvládnout problémy spojené s rozvodem a udržet zdravé vztahy s dětmi.

Souhrnně lze říci, že úroveň 2 IMRE zdůrazňuje význam rozvoje a posilování komunikačních dovedností a dovedností řešení konfliktů mezi rozvádějícími se rodiči. Poskytováním cílené podpory a zdrojů se tato úroveň snaží vybavit rodiče nástroji, které potřebují k lepšímu zvládnutí problémů spojených s rozvodem a k udržení pozitivního vztahu společného rodičovství pro blaho svých dětí.

IMRE - úroveň 3: Krátké cílené intervence

Třetí úroveň IMRE se zaměřuje na řešení a snížení konfliktů mezi rodiči prostřednictvím individualizovaných rodičovských intervencí přizpůsobených vysoce konfliktním terapeutickým situacím.

a. Odborné požadavky: Profesionálové pracující na úrovni 3 by měli mít odborné znalosti v oblasti vedení intenzivních intervencí v malých skupinách se zaměřením na řešení specifických problémů, kterým rodiče čelí ve vysoce konfliktních situacích. Jejich zkušenosti a dovednosti by jim měly umožnit identifikovat a řešit jedinečné potřeby každého účastníka.
b. Nároky na zdroje: Úroveň 3, která je nejnáročnější na zdroje, vyžaduje vyšší investice, aby bylo možné přizpůsobit se individuálnějšímu přístupu. To zahrnuje zajištění většího počtu sezení přizpůsobených individuálním potřebám každého účastníka a přidělení finančních prostředků na podporu dalšího času a odborných znalostí pracovníků, kteří jsou k tomu zapotřebí.
c. Očekávané výsledky: Hlavním cílem úrovně 3 je vyřešit potíže, které rodiče ve vysoce konfliktních situacích zažívají, nebo je v případě potřeby nasměrovat na terapii. Tato úroveň je charakterizována realizací individuálně navržených plánů zaměřených na překonání hlavních problémů, kterým rodiče v těchto situacích čelí.
d. Příklady intervencí na úrovni 3: Programy fungující na úrovni 3 obvykle zahrnují 618týdenní skupinová sezení zaměřená na řešení konkrétních problémů a konfliktů, s nimiž se rodiče setkávají. Tato sezení jsou navržena tak, aby poskytovala cílenou podporu a vedení a vybavila rodiče dovednostmi a zdroji potřebnými k efektivnějšímu zvládání vysoce konfliktních situací.

5. Přijetí perspektivy modelu veřejného zdraví pro designování programů rodičovské edukace

V posledních dvou desetiletích roste pochopení pro nutnost státní intervence v případech, kdy rodiče procházejí rozchodem nebo rozvodem (Justiční akademie, 2022). Klíčovou roli v

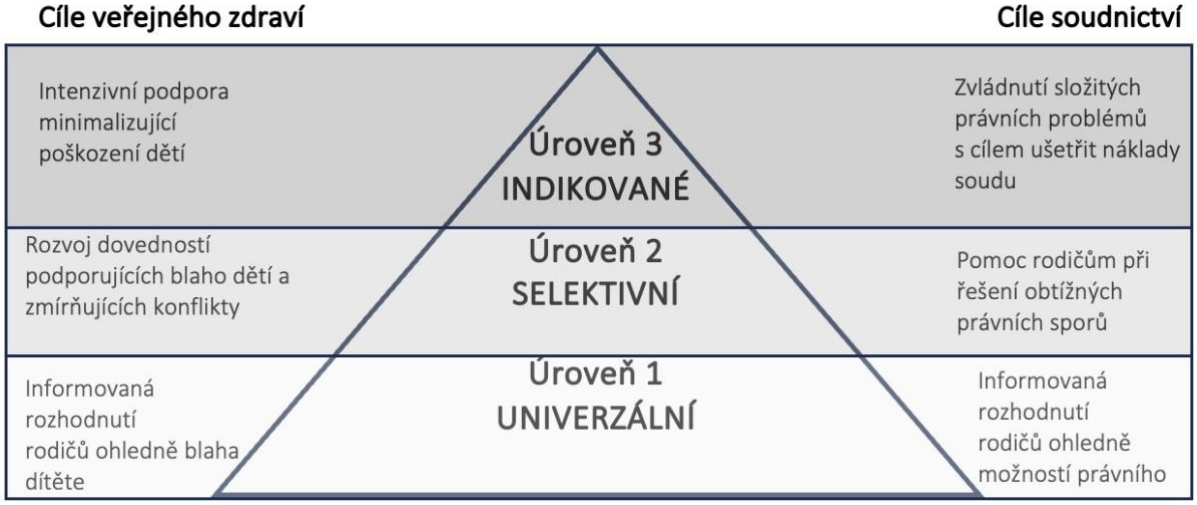
tomto posunu sehrála perspektiva modelu veřejného zdraví, která odborníkům umožnila nahlížet na rozpad rodiny nikoli jako na jedinou právní událost, ale spíše jako na komplexní probíhající proces s nesčetnými krátkodobými, střednědobými a dlouhodobými důsledky.

Model veřejného zdraví, který se při rozhodování opírá o vědecké důkazy, se výrazně liší od tradičních přístupů rodinných soudů. V oblasti veřejného zdraví jsou intervence hodnoceny z hlediska jejich prokázané účinnosti, což je praxe, která se stále více začleňuje do soudem nařízených programů rodičovské edukace (Mrazek & Haggerty, 1994; NRC/IOM, 2009). Tato integrace zahrnuje hodnocení účinnosti těchto programů při zlepšování porozvodových výsledků dětí a rodin.

Pro konceptualizaci rozvodu jako problému veřejného zdraví jsou rozhodující následující čtyři prvky: (1) chápání rozvodu jako faktoru přispívajícího k nepříznivým důsledkům pro děti; (2) uznání, že adaptabilita dětí po rozvodu je spojena s proměnlivými ochrannými a rizikovými faktory; (3) existence významné empirické evidence o účinnosti programů zaměřených na rodiny procházející rozvodem; a (4) nutnost různých stupňů rodičovské edukace přizpůsobených specifickým potřebám různých rodin (Salem et al., 2013).

Model veřejného zdraví pro rodičovskou edukaci poskytuje nový pohled na roli takové edukace během rozvodů. Zdůrazňuje, že rozvod představuje pro děti zdravotní problém, neboť se po rozvodu stávají zranitelnějšími vůči řadě faktorů (Shepard, 2004; Salem et al., 2013). Ačkoli je většina dětí odolná, stále existuje zvýšené riziko psychických problémů (s prevalencí 25-35 % podle Hetherington et al., 1992), zneužívání návykových látek, problémů s vrstevníky a studijních problémů, které mohou přetrvávat i v dospělosti (Di Manno et al., 2015). Rodičovská edukace proto slouží jako proaktivní přístup soudů k podpoře blaha dětí a prevenci vzniku těchto problémů.

Perspektiva veřejného zdraví doplňuje cíle a hodnoty soudnictví. Současné metodiky označují podporu blaha dětí po rozvodu za klíčový cíl programů rodičovská edukace (Pemová, Ptáček 2020; Poláková, Piskořová, Nováková, 2022). Ochrana blaha dětí je rozhodujícím kritériem pro soudní rozhodnutí v otázkách, jako je péče o děti nebo rozvrh návštěv (Justiční akademie, 2022). Tato soudní rozhodnutí mohou ovlivnit vznik rizikových faktorů problémů u dětí. Na druhou stranu však stejné rodinné procesy (jako jsou konflikty a vztahy mezi rodiči a dětmi) mohou ovlivnit soudní řízení. Přístup založený na optice veřejného zdraví proto může usnadnit soudní řízení a vést k lepším výsledkům pro děti. Integrace dosud probíraných cílů soudnictví s cíli veřejného zdraví lze demonstrovat na následujícím schématu

Obrázek 1: Úrovně rodičovské edukace – integrace cílů veřejného zdraví a soudnictví (zpracováno dle Salem et al., 2013)

Model veřejného zdraví se opírá o důkazy, aby bylo možné určit, co účinně funguje. Strategie jsou v něm přijímány pouze na základě dostupných výzkumů, což zahrnuje pochopení povahy a výskytu problémů – například zvýšeného rizika, kterému čelí děti v důsledku rozvodu - a identifikaci příčinných procesů vedoucích k těmto problémům. Model veřejného zdraví tedy klade důraz na důkazy o účinnosti intervencí jako je rodičovská edukace. Tento model byl v minulosti úspěšně použit u různých iniciativ v oblasti veřejného zdraví. Příkladem může být zajištění čisté vody, fluorizace vody, očkování, omezení kouření, podpora zdravé výživy a podpora pohybu. Právě z těchto důvodů se model veřejného zdraví stále častěji uplatňuje také v oblasti behaviorálního zdraví a zcela specificky v oblasti rozvodů (Sbarra, Coan, 2017; Salem et al, 2013; National Research Council, 2009; Braver et al., 2004).

Související psychosociální model adaptace na rozvodový stres naznačuje, že účinky stresu spojeného s rozvodem na rodiče, rodiny a děti závisí na tom, jak jednotliví členové rodiny rozvod vnímají, na rodinných zdrojích a demografických faktorech (Amato, 2000). To znamená, že vliv rozvodu na rodiče a děti závisí na interakci mezi stresory, ochrannými faktory a rizikovými faktory. Obecně platí, že rodiče a děti, kteří mají více ochranných faktorů, lépe zvládají stres spojený s rozvodem. Kvalitní a účinná rozvodová edukace je považována za jeden z ochranných faktorů, který může pomoci rodičům, dětem a rodinám lépe se přizpůsobit na rozchod a rozvod (Schramm a Becher, 2020). Z tohoto důvodu je klíčové pochopit, jak užitečná je rozvodová edukace pro rozvedené a rozvádějící se rodiče a jak ovlivňuje jejich vnímání přizpůsobení se a dopadů na rodinný život po rozvodu (Ferraro et al., 2024).

6. Využití modelu veřejného zdraví jako šablony pro vytvoření matice pro zavedení rodičovské edukace

Mnohé soudní okresy nebo lokality v ČR uvažují o zavádění nějaké podoby rodičovské edukace. Nejdůležitější rozhodování se při těchto úvahách týká otázky správného designu edukace. Jinými slovy jde o odpověď na otázky, k čemu má taková edukace sloužit, komu bude prospěšná a kolik to bude stát. Model veřejného zdraví lze využít jako šablonu pro vytvoření matice, která může být nápomocná při rozhodování o vhodné podobě rodičovské edukace.

Matice bude mít na horizontální ose čtyři kategorie:

1) Cílová skupina účastnící se rodičovská edukace
2) Potenciální přínosy pro děti a soudní systém
3) Zdroje požadované od soudního systému
4) Zdroje požadované od rodičů

Na vertikální ose pak budou tyto kategorie poměřovány ve třech typech programů rodičovské edukace na základě úrovně jejich obecnosti. Programy rodičovské edukace lze rozdělit na:

A. Univerzální
B. Selektivní
C. Indikované

Z hlediska modelu veřejného zdraví zahrnují univerzální programy takové politiky, jako jsou bezpečnostní pásy nebo prevence/zákazy kouření na veřejných místech, které jsou zaměřeny na celou cílovou populaci, aniž by bylo nutné rozlišovat, kdo je potřebuje nejvíce nebo konkrétně. Selektivní programy, jako jsou akce mířící ke snižování cholesterolu, jsou doporučovány na základě odborného posouzení osobám s indikovanými rizikovými faktory. Indikované programy, jako je povinné opakování výuky v autoškole po zabavení řidičského průkazu,

vyžadují, aby jednotlivci program absolvovali, pokud chtějí mít možnost v určité činnosti pokračovat (Salem et al., 2013).

A. Univerzální programy

Tyto programy jsou určeny pro všechny rozcházející se a rozvádějící se rodiče. Jejich cílem je vychovávat rodiče jako informované uživatele systému (rodinného soudnictví) a poskytnout jim základní informace, aby se mohli orientovat v osobních a právních problémech, které ovlivňují jejich blaho a blaho jejich dětí. Obsah těchto programů vychází z metodologicky důkladného výzkumu a zdůrazňuje hlavní rizikové a ochranné faktory spojené s přizpůsobením dětí po rozvodu. Tyto programy jsou zpravidla krátké a povinné, představují minimální zátěž a zároveň přinášejí významné výhody. Zahrnují nástroje pro sebehodnocení a věnují se právním procesům, rodičovským plánům, možnostem řešení sporů a pokynům ohledně výživného na děti. Důraz je kladen na dobře informované rozhodování o přizpůsobení se dětí po rozvodu, přičemž se vychází z informací založených na důkazech (Dawson-McClure, Sandler, Wolchik a Millsap, 2004; Boring, 2012).

1) Cílová skupina účastnící se rodičovské edukace v rámci univerzálních programů zahrnuje všechny rozvádějící se rodiče s dětmi. Ačkoli mnoho jednotlivců tyto programy nemusí potřebovat, slouží jako užitečné připomenutí pro všechny, přičemž jsou přínosem zejména pro ty, kteří potřebují podporu.

2) Mezi potenciální přínosy univerzálních programů patří podpora rodin, aby se staly informovanými spotřebiteli služeb pro rodiny v rozpadu, zvýšení povědomí o potřebných rodinných zdrojích, snížení konfliktů mezi rodiči, podpora pevnějších vztahů mezi rodiči a dětmi u obou rodičů a snížení rizika problémů u dětí. Kromě toho vedou ke snížení pozdějšího využívání nákladnějších soudních služeb a snižují počet opakovaných soudních sporů.

3) Prostředky, které rodiče potřebují pro edukaci s osobní účastí, obvykle zahrnují 2 až 4 hodiny jejich času a úsilí. V případě online účasti si rodiče mohou zvolit, kdy a kde vzdělávání absolvují, což rovněž obvykle zabere 2 až 4 hodiny, je ovšem často cenově dostupnější.

4) Zdroje požadované od soudního systému pro osobní vzdělávání zahrnují personál, prostory a administrativní náklady, pokud edukaci poskytuje soud. Pokud ji zajišťuje jiná organizace, je třeba z pohledu soudu vzít v úvahu náklady na dohled a administrativu. V případě online účasti zahrnují soudní náklady taktéž dohled a administrativu.

B. Selektivní/Výběrové programy

Tyto programy jsou určeny rodičům, kteří se k účasti sami rozhodnou, a zaměřují se na dovednosti, které zlepšují adaptaci dětí po rozvodu. Zahrnují budování dovedností v oblasti efektivního vychovávání, společného rodičovství, zmírňování konfliktů mezi rodiči a řešení běžných problémů v komunikaci nebo v souvislosti se školou či péčí o zdraví. Důkazy naznačují, že i krátké nebo internetové programy mohou tyto dovednosti účinně naučit (Lim, Stormshak & Dishion, 2005; Sanders, Markie-Dadds, & Turner, 2003). Účast je dobrovolná a soudy se mohou spolehnout na programy založené na důkazech (evidence-based), které odpovídají identifikovaným potřebám rodiny. Tyto programy jsou dynamické a v průběhu času se vyvíjejí na základě vznikajících potřeb a důkazů o účinnosti.

1) Cílová skupina účastnící se rodičovské edukace v rámci selektivních programů zahrnuje rodiče, kteří mají potíže s dosažením nebo dodržováním dohod nebo se společným rodičovstvím, jak je určeno na základě soudního rozhodnutí. Výběrová rodičovská edukace může být nabídnuta také rodičům, kteří se rozhodnou pro nesporný rozvod.

2) Mezi potenciální přínosy selektivních programů patří snížení konfliktů mezi rodiči, zlepšení vztahů mezi rodiči a dětmi a zvýšení blaha dětí. Tyto programy mohou také v

kombinaci s dalšími komplexními službami sloužit jako doplňkový zdroj pro rozvádějící se rodiče a pomoci jim snížit počet opakovaných soudních sporů.

3) Zdroje vyžadované od rodičů zahrnují čas a úsilí věnované účasti v programu. Počet sezení potřebných k dosažení požadovaného účinku se může lišit, ale ani zde více setkání a času nemusí nutně vést k lepším výsledkům. Online programy obecně vyžadují méně času než osobní sezení a mají méně logistických překážek pro účast, takže jsou cenově dostupnější.

4) Zdroje požadované od soudního systému pro osobní vzdělávání závisí na soudu nebo na poskytování služeb a zahrnují správu (administraci) a dohled nad programem. U online programů zahrnují požadované zdroje dohled nad programem.

C. Indikované/Povinné programy

Povinné edukační programy jsou určeny pro rodiče, jejichž chování je považováno za škodlivé pro blaho jejich dětí, například díky násilí v partnerském vztahu nebo kvůli vysoké intenzitě konfliktů mezi rodiči. Tyto programy jsou intenzivnější a náročnější na zdroje. Účinnost závisí na výuce nových dovedností pro snižování konfliktů, poskytování příležitostí k nácviku a motivaci ke změně. Účinnost těchto programů se určuje na základě důkladného hodnocení a jejich realizace vychází z právních norem a soudních nálezů. Tyto programy jsou nařízené a zaměřují se na konkrétní cíle, jako je snížení chování poškozujícího děti (Salem et. al., 2013; Sandler, Braver, Hita, 2012).

1) Cílovou skupinu, která se účastní rodičovské edukace v rámci indikovaných programů, tvoří malá podskupina rodin vykazujících chování, které soud považuje za škodlivé pro děti, jako je násilí mezi rodiči nebo chronicky vysoká míra konfliktů, které se (do)týkají dětí. Tyto rodiny vyžadují intenzivnější a dlouhodobější intervence, přičemž edukační programy pro rodiče slouží jako užitečný doplněk.

2) Mezi potenciální přínosy indikovaných programů patří pomoc rodičům omezit chování, které poškozuje děti, a zmírnit rodičovský stres. Umožňují také soudu zvládnout vysoce rizikové případy, které ohrožují děti, a mají potenciál snížit počet pozdějších soudních řízení a opakovaných sporů.

3) Prostředky požadované od rodičů se liší v závislosti na důkazech o efektivním počtu schůzek potřebných pro program (viz následující sekce).

4) Zdroje vyžadované od soudního systému zahrnují odkazování rodin na služby, jejichž náklady jsou obvykle hrazeny z veřejných zdrojů, projektů nebo samotnými rodiči.

7. Kritické pohledy na rodičovskou edukaci

Rodičovská edukace, ačkoli nabízí řadu výhod, není přijímána jako všelék a je také předmětem kritického zkoumání. Některé z vyslovených obav zahrnují zpochybnění toho, zda programy rodičovské edukace nespravedlivě neobviňují nebo nehanobí rodiče za problémy dětí (Schaefer, 2010), a diskusi o limitech či správné roli soudu při zasahování do rodinných záležitostí, zejména pokud jde o rodičovskou autonomii (Kierstead, 2011).

Navzdory těmto obavám se však rodičovská edukace rozvíjela, z počátku pouze ve volném spojení, ve shodě s požadavky evidence-based praxe.

Při zavádění programů rodičovské rozvodové edukace se stakeholdeři zpočátku spoléhali pouze na předpoklady nebo výsledky programů, které se nějakým způsobem podobaly zaměření a cílům jiných edukačních programů, což mělo být příslibem pro potenciální úspěch rodičovská edukace v rozvedených rodinách.

Studie například ukázaly, že programy pro rodiče mohou být účinné při pomoci rodinám vyrovnat se s takovými stresory, jako je ztráta blízké osoby, deprese rodičů nebo zneužívání

návykových látek, finanční potíže nebo chudoba a normativní životní změny (Sandler et al., 2016; Boring et al., 2015). Tato zjištění naznačovala, že rodičovské programy mohou řešit různé problémy a poskytovat podporu rodinám, které čelí různým nepříznivým okolnostem.

Důkazy o účinnosti v rodinách, které zažívají jiné stresory, dodávaly důvěryhodnost myšlence, že programy rodičovské edukace mohou být prospěšné i pro rozvedené rodiny. Rozvod byl pro rodiče i děti konceptualizován jako významný stresor a poskytování edukace a podpory v tomto náročném období mělo pomoci zmírnit některé negativní dopady na rodinnou pohodu.

Tabulka 1: Matice zavádění rodičovské edukace. Zpracováno dle Salem et al., 2013

Úroveň rodičovské edukace	Cílová skupina, která se účastní edukace rodičů	Potenciální přínosy pro děti a soudní systém	Zdroje požadované od rodičů	Zdroje požadované od soudního sytému

Univerzální	Nabízeno všem rozvádějícím / rozcházejícím se rodičům s dětmi. Řada lidí ji nepotřebuje, ale je to dobrá připomínka pro všechny a pomáhá zejména těm, kteří ji potřebují. Může být dobrovolná i povinná. Může být Informativní. Může být zaměřena na budování dovedností.	Přínosy pro rodinu <u>Informační programy</u> podporují "informovaného spotřebitele" služeb a povědomí o potřebných rodinných zdrojích. <u>Získávání dovedností</u> snižuje míru konfliktů mezi rodiči, vede k posílení vztahů mezi rodiči a dětmi u obou rodičů a snižuje riziko problémů u dětí. Přínosy pro soud Snížení pozdějšího využívání dražších služeb a opakovaných soudních sporů.	Osobně Čas a úsilí účastnit se na programu. Obvykle 2 až 4 hodiny. Online Nejdostupnější - rodič si vybere kdy a kde. Obvykle 2 až 4 hodiny.	Osobně Pokud poskytuje soud, náklady zahrnují personál, prostory a administrativu. V případě poskytování NNO náklady na dohled a administrativu. Online Náklady jsou dohled a administrativa.
Selektivní	Vybraná soudem Soudní diskrece - "doporučené" nebo nařízené pro rodiče, kteří mají potíže s dosažením nebo dodržováním dohod nebo se	Přínosy pro rodiny Programy rozvíjející dovednosti mohou snížit konflikty mezi rodiči; zlepšit vztahy mezi rodiči a dětmi;	Osobně Čas a úsilí věnované účasti na programu. Rozdíl v počtu sezení potřebných k dosažení požadovaného účinku.	Osobně V závislosti na poskytování soudem nebo NNO. Administrativa a dohled nad programem.

	sdílenou výchovou. Vybraná rodiči může být nabídnuta také rodičům, kteří se rozhodnou pro nesporný rozvod.	zlepšit životní pohodu dětí. Přínosy pro soud: Může být doplňkovým zdrojem pro služby rodičům v rozvodu – součástí balíčku s dalšími komplexními službami. Snížení počtu opakovaných soudních sporů	Více nemusí nutně znamenat lepší účinky! Online Méně času než osobní programy a méně logistických překážek účasti. Výrazně levnější.	Online Dohled nad programem.
Indikovaná	Indikované soudem Menší podskupina rodin, které se chovají způsobem, který soud považuje za škodlivý pro děti (násilí mezi rodiči nebo chronicky vysoká míra konfliktů, které staví děti do středu konfliktu). Je zapotřebí intenzivnějších a dlouhodobějších intervencí. Indikované edukační programy mohou být užitečným doplňkem jiných služeb.	Přínosy pro rodiče Pomoc při omezování chování, které poškozuje děti a je zdrojem rodičovského stresu. Přínos pro soud Umožňuje zvládnutí vysoce rizikových případů, které ohrožují děti. Potenciál snížit počet pozdějších soudních řízení a opakovaných sporů.	Liší se v závislosti na důkazech o účinném množství setkání.	Odeslání ke službám, jejichž náklady jsou nejčastěji hrazeny z veřejných zdrojů, projektů nebo rodiči.

Postupně začala přibývat i evidence o účinnosti samotné rodičovské rozvodové edukace. Zaprvé výzkum prokázal účinnost krátkých intervencí při podpoře pozitivních výsledků pro

rodiny (Fackrell, 2011). Tato zjištění poukazovala na potenciální dopad kratších a cílenějších programů. Za druhé se objevily důkazy, které naznačovaly, že délka programu nemusí nutně předpovídat jeho účinnost (Fackrell, 2011), což zpochybňuje představu, že delší intervence jsou vždy přínosnější. A konečně, rozvoj účinných online programů pro rodiče i děti zvýšil dostupnost a nabídl nové možnosti podpory (Wolchik et al., 2022; Rudd, et al., 2015; Bowers et al., 2014; Nieuwboer et al., 2013).

Nedávné výzkumy přispěly k ucelenějšímu pochopení klíčových rizikových a ochranných faktorů, na které se lze zaměřit prostřednictvím rodičovské edukace (Rodrigo, Almeida et al., 2012; Deković et al., 2012; Rodrigo, Byrne et al., 2012; Almeida, et al 2012; Sigal et al., 2011). Pro uchopení rodičovské rozvodové edukace jako praxe založené na důkazech však potřebujeme subtilnější porozumění výsledkům těchto studií. V dalším textu je proto rozčleníme do tří oblastí, v nichž se výzkum rozvodové edukace odehrává – cíle a obsah edukace, přístupy k edukaci a způsob prezentace obsahu edukace.

1. Cíle a obsah programů rodičovské edukace

Edukační programy pro rodiče byly vyvinuty s různými cíli, přičemž všechny byly zaměřeny na podporu rodin během náročného procesu rozvodu (Sigal, Sandler, Wolchik, Braver, 2011; Geasler and Blaisure, 1995). Při analýze dostupných studií o rodičovské edukaci se ukázalo, že lze rozlišovat krátkodobé a dlouhodobé cíle, o něž může rodičovská edukace usilovat a jejichž dosahování je možné měřit (Saini, Corrente, 2024). Krátkodobé cíle vzdělávacích programů pro rodiče obvykle zahrnují poskytování znalostí a strategií, které rodičům pomohou rozvíjet dovednosti pro zvládání situací, zmírnit možné negativní dopady po rozchodu, snížit konflikty mezi rodiči, zlepšit komunikaci a zaměřit se na potřeby dětí (Brotherson et al., 2012; Schramm & Becher, 2020). Mezi dlouhodobé cíle těchto programů patří posílení vztahů mezi partnery a zlepšení celkové pohody a přizpůsobení dětí (Brotherson et al., 2012; Schramm & Becher, 2020).

Pokud se pokusíme vytvořit taxonomii možných cílů rodičovské edukace, dostaneme pět hlavních kategorií:

a) Zaměření na potřeby dítěte v kontextu rozvodu (Schramm et al., 2018; Salem, Sandler, Wolchik, 2013): Jedním z hlavních cílů programů rodičovské edukace je zajistit, aby byly v průběhu rozvodového procesu upřednostňovány potřeby dětí. To zahrnuje pomoc rodičům porozumět jedinečným výzvám, kterým mohou jejich děti čelit, a poskytnutí návodu, jak podpořit jejich emocionální a vývojové potřeby.

b) Posílení odolnosti rodičů při zvládání stresu a rodičovství (Sandler, Wolchik, Braver, 2011; Salem, Sandler, Wolchik, 2013; Fackrell et al., 2011): Rozvod může být pro rodiče stresující a emočně náročnou zkušeností. Programy rodičovské edukace se zaměřují na posílení schopnosti rodičů vyrovnat se se stresem a udržet si efektivní rodičovství v obtížných obdobích. To může zahrnovat výuku technik zvládání stresu, dovedností řešení problémů a strategií péče o sebe sama.

c) Edukace rodičů o dopadu konfliktů mezi rodiči na děti (Arbuthnot, Kramer, Gordon, 1997; Pedro-Carroll, Nakhnikian, Montes, 2001; Schramm et al., 2018): Programy rodičovské edukace často zdůrazňují důležitost minimalizace interparentálních konfliktů, protože výzkumy ukázaly, že mohou mít značný negativní dopad na blaho dětí (Amato, 1993, 2000; Hamplová, Trusinová 2018; Uholyeva 2017; Kotková, Lacinová 2016; Lacinová 2011). Vzděláváním rodičů o možných důsledcích takových konfliktů je tyto programy povzbuzují ke spolupráci na vytváření stabilnějšího a pečujícího prostředí pro jejich děti.

d) Poskytování strategií, jak snížit vystavení dětí konfliktům (Arbuthnot, Kramer, Gordon, 1997; Shifflett, Cummings, 1999; Fackrell et al., 2011): Kromě edukace rodičů o dopadech

konfliktů na děti poskytují programy rodičovské edukace také praktické strategie, které pomáhají rodičům chránit děti před negativními dopady konfliktů. To může zahrnovat výuku rodičů efektivním komunikačním dovednostem, technikám řešení konfliktů a strategiím pro vytváření harmoničtějších vztahů mezi rodiči.

e) Zlepšení úsilí o společné rodičovství (McKenry, Clark, Stone, 1999; Shifflett, Cummings, 1999; Schramm et al., 2018): Klíčovým cílem programů rodičovské edukace je pomoci rodičům rozvíjet a udržovat zdravý vztah společného rodičovství. To zahrnuje výuku rodičů, jak efektivně spolupracovat, přijímat společná rozhodnutí a udržovat otevřené komunikační linky. Zlepšením úsilí o společné rodičovství mohou rodiče poskytnout svým dětem stabilnější a podpůrnější prostředí, v němž mohou růst a rozvíjet se.

Cílům rozvodové edukace následně odpovídá i její obsah.

Programy rodičovské edukace zahrnují různorodá témata určená k podpoře rodičů a dětí v průběhu rozvodového procesu. Geasler a Blaisure, (1995; 1998; 1999), Braver et al. (1996), Dworkin a Karahan (2005), Mulroy et al. (2013) nebo Salem, Sandler, Wolchik (2013) identifikovali několik oblastí, na které se tyto programy zaměřují, a mezi které patří např:

i. Význam spolupráce mezi rodiči: Klíčovým aspektem programů rodičovské edukace je zdůrazňování potřeby spolupráce a součinnosti rodičů ve prospěch jejich dětí. To zahrnuje podporu otevřené komunikace, společného rozhodování a vzájemné podpory s cílem zajistit dětem po rozvodu stabilní a pečující prostředí.

ii. Typické reakce dětí po rozvodu: Programy rodičovské edukace se často zabývají emocionálními a behaviorálními reakcemi, které mohou děti po rozvodu rodičů projevovat. Tím, že rodičům pomohou tyto reakce pochopit a předvídat, mohou své děti v tomto náročném období lépe podpořit a pomoci jim přizpůsobit se nové rodinné dynamice. iii. Dovednosti pro zlepšení kvality rodičovství, snížení konfliktů a možnosti řešení sporů: Ačkoli se jim věnují méně často, některé programy rodičovské edukace učí rodiče konkrétním dovednostem, jak zlepšit kvalitu jejich rodičovství, snížit vzájemné konflikty a zvážit možnosti alternativního řešení sporů, jako je mediace nebo právo spolupráce. Tyto dovednosti mohou rodičům pomoci efektivněji procházet rozvodovým procesem a minimalizovat negativní dopad na jejich děti.

iv. Doba rodičovství: Některé programy se dotýkají tématu času věnovaného rodičovství, což zahrnuje vytvoření rozvrhu, který stanoví, kdy bude každý z rodičů trávit čas se svými dětmi. To může zahrnovat diskuse o flexibilitě, důležitosti zachování rutiny a strategiích pro zvládání přechodů mezi domácnostmi.

v. Právní témata týkající se výživného a zákonných práv rodičů: Nejméně diskutovanými tématy v programech rodičovské edukace bývají právní otázky, jako jsou výživné na děti a zákonná práva rodičů. To kontrastuje s praxí v České republice, kde se právní témata mohou probírat častěji (Poláková, Piskořová, Nováková, 2022). Porozumění těmto právním aspektům může být pro rodiče důležité, protože procházejí složitým rozvodovým procesem a snaží se vytvořit nové rodinné uspořádání, které by co nejlépe vyhovovalo potřebám jejich dětí.

Efektivita cílů a užitečnost obsahu edukace však zůstávala po dlouhou dobu zahalena závojem domněnek a nejistoty. Zejména postrádáme srozumitelný teoretický model vysvětlující potenciální efekty jednotlivých cílů edukace. Neméně pak postrádáme empirické ověření relevance jednotlivých cílů, které v důsledku představují oblasti, které mají být pro rodiče po rozchodu a jejich děti relevantní z pohledu přizpůsobení se nové situaci.

Formulování cílů rodičovské edukace se obecně odvíjí od úvah rodinného soudnictví o dosahování nejlepšího zájmu dětí (Bajackson, 2013; Justiční akademie, 2022; Guyette a Harris, 2024). V tomto kontextu jsou pak pochopitelná očekávání, že důsledkem účasti rodičů na edukačních programech bude zvýšená odolnost dětí vůči dopadům rozvodu díky tomu, že rodiče

budou vybaveni znalostmi a dovednostmi, jež dětem zajistí stabilní a podpůrné rodinné prostředí (Beckmeyer a Rusell, 2024; Schramm a Becher, 2020; Sigal et al., 2011).

Některé studie například naznačují, že zaměření na potřeby dítěte často naráží na praktické výzvy, jako je nedostatečné zapojení obou rodičů nebo omezené zdroje pro individuální podporu (Salem, Sandler, Wolchik, 2013). Podobně, programy zaměřené na posílení odolnosti rodičů vykazují smíšené výsledky, zejména pokud rodiče čelí dalším stresorům, jako jsou finanční problémy nebo duševní onemocnění (Geasler a Blaisure, 1998).

Z pohledu teoretického ukotvení edukace se jako nejvhodnější model jeví Bronfenbrennerův bioekologický model (2005). Tento model vysvětluje vývojové výsledky (například to, jak se rodiče a děti přizpůsobují rozvodu) jako produkt interakcí mezi proximálními procesy (tedy probíhajícími interakcemi s ostatními lidmi a prostředím), charakteristikami jedince (tj. individuálními demografickými charakteristikami, dovednostmi a schopnostmi), kontextem (tj. mikro-, mezo-, exo- a makroekologickými systémy) a časem (tj. trváním konkrétních vývojových zkušeností a socio-historickým časem).

Bioekologický model nabízí východisko pro empirické zkoumání schopnosti rodičovských rozvodových edukačních programů dosahovat nejlepšího zájmu dětí (Beckmeyer a Russell, 2024; Cao, Fine, Zhou, 2022). Z dostupných studií plyne, že edukačním programům se daří dosahovat blaha dětí v závislosti na tom, zda se zaměřují na oblasti, které jsou teoreticky, empiricky a prakticky relevantní pro odolnost rodiny po rozvodu.

Některé studie explicitně podporují jako hlavní cíl programů rodičovské edukace zaměření na kooperativní vztahy v oblasti společného rodičovství (Schramm a Becher, 2020; Sigal et al., 2011). Ze studie Beckmeyer a Russell (2024) vyplývá, že účastníci edukačních programů, kteří vykazovali subjektivně nejvyšší spokojenost s porozvodovou úpravou a rodinnou dynamikou (ve studii je tento koncept operacionalizován jako *adjustment* a *well-being*), současně zažívali nejvyšší míru synergické interakce mezi jejich vlastními charakteristikami, jejich vzájemnými vztahy a vnějším prostředím (včetně systému rodinného soudnictví). Vzhledem k tomu, že tato skupina byla nejpočetnější a rasově nejrozmanitější, nabízí se předpoklad, že široce rozprostřená odolnost a dostupnost zdrojů představuje po rozvodu pro mnoho rodin základní nastavení. Pozitivní výsledky v této třídě byly z velké části přičítány tomu, do jaké míry rodiče vnímali své bývalé manžele jako užitečné zdroje, což zdůrazňuje význam vztahů mezi partnery při podpoře přizpůsobení dospělých i dětí. To podtrhuje hodnotu udržování kooperativních spolurodičovských vztahů jako kritického bodu pro klinické a praktické intervence.

Na druhé straně výzkumy také odhalily, že značná část rodičů nevnímala své bývalé manžele či partnery na jejich porozvodové cestě jako užitečné. Účast v programech rodičovské edukace tedy nebyla významným rozlišujícím faktorem mezi těmi, kteří považovali a nepovažovali své bývalé partnery při spolurodičování za nápomocné (Beckmeyer a Russell, 2024). To je v souladu s kritikou, která naznačuje, že krátké edukační přednášky o sdíleném rodičovství, a dokonce ani delší terapeutické intervence, pravděpodobně významně nezmění dynamiku konfliktních vztahů, které se vyvíjely po dlouhou dobu a mají složitou vztahovou historii (Stokkebekk et al., 2021).

Zdá se tedy, že z pohledu cílů a obsahu není obhajitelná rozvodová edukace, jejíž těžiště je postaveno na svým charakterem moralizujícím předávání informací, v jejichž důsledku se rodiče takzvaně „chytí za nos“ – v mojí taxonomii se jedná zejména o cíle pod bodem c). V tomto kontextu lze zmínit například v českém prostředí oblíbené přehrávání videí, kde děti popisují svou zkušenost s konfliktem rodičů. Ačkoliv nelze popřít, že v okamžiku jejich promítnutí mají tato videa na účastníky edukace značný emocionální dopad, studie dlouhodobých efektů edukace jejich účinek nepotvrzuje. Naopak se zdá, že je třeba cíle

rozvodové edukace budovat co nejvíce v duchu předávání praktických dovedností a postupů, které jsou charakteristické pro cíle pod body d) a e) mojí taxonomie.

2. Přístupy k programům rodičovské edukace

Přístupy uplatňované v programech rodičovské edukace se v závislosti na cílech, cílové skupině a zapojených poskytovatelích mohou výrazně lišit. Mezi klíčové aspekty těchto rozdílných přístupů patří např:

i. *Rozvoj dovedností versus poskytování informací:* Některé programy rodičovské edukace se zaměřují na pomoc rodičům při rozvoji konkrétních dovedností, aby se lépe vyrovnali s problémy rozvodu a společného rodičovství (O'Leary a Wilson, 1975 Leek, 1992; Arbuthnot a Gordon, 1996; Arbuthnot, Kramer, Gordon, 1997; Geasler a Blaisure 1998, 1999; Kramer et al., 1998). Tyto dovednosti mohou zahrnovat komunikaci, řešení konfliktů nebo strategie pro emocionální podporu dětí. Naproti tomu jiné programy poskytují především informace, například o zákonných právech, výživném na děti a potenciálním dopadu rozvodu na děti. Účelem informačně zaměřených vzdělávacích programů pro rodiče je posílit odolnost dětí tím, že rodičům poskytují informace o procesu rozvodu, možných dopadech na děti, rodičovských plánech, spolupráci rodičů po rozvodu a jedinečných situacích, se kterými se rozvedení rodiče mohou setkat (Bowers et al., 2011; Schramm & Becher, 2020).

Původní empirická zkoumání se metodologicky zaměřovala na efektivitu předávání informací - především prostřednictvím sebehodnocení účastníků - a tedy krátkodobé efekty edukace. Předmětem sebehodnocení ze strany rodičů bylo porozumění obsahu edukace, získání znalostí, spokojenost účastníků s programem a instruktorem a jejich záměr implementovat koncepty nebo zlepšit svůj postoj ke společnému rodičovství (např. Thoennes, Pearson, 1999). Následné studie shodně prokázaly, že rodiče vyjadřují vysokou míru spokojenosti se vzdělávacími programy, zejména s efektivitou získávání znalostí o procesu separace. Celkově rodiče často vnímají získané informace a edukační program jako hodnotné a přínosné, přičemž některé studie naznačují krátkodobé změny v chování (Brandon, 2006; Brotherson et al., 2010; Choi et al., 2019; Schramm, McCaulley, 2012).

Výsledky výzkumu efektivity informačně a dovednostně zaměřených edukací však z perspektivy dlouhodobých efektů vycházejí spíše ve prospěch dovednostně zaměřených programů.

Nejúčinnějším faktorem, který rozvedení či rozloučení rodiče uvádějí, zůstávají převážně rodičovské dovednosti. Téměř všichni rodiče ve studii dlouhodobých efektů edukace autorů Beckmeyer a Russell (2024) označili své rodičovské dovednosti za užitečné pro zvládnutí porozvodové situace. To naznačuje, že praktické rady týkající se specifických, hmatatelných a konkrétních rodičovských postupů by mohly být pro rozvádějící se rodiče velmi přínosné (Beckmeyer et al., 2020a; Ganong et al., 2022).

Strategie, které mohou rodiče kontrolovat individuálně, jako je dotazování se na přátele a zájmy dětí, sledování konzumace médií, společné stravování, pomoc se školními úkoly a stanovení jasných pravidel domácnosti, mohou být obzvláště užitečné při pomoci dětem přizpůsobit se nové rodinné dynamice (Beckmeyer & Russell, 2018; Beckmeyer et al., 2020a; Beckmeyer et al., 2020b; Ganong et al., 2022).

Z metaanalýzy 18 rodičovských rozvodových edukačních programů provedené Sani a Corrente (2024) vyplývá, že z 18 zahrnutých studií s experimentálním nebo kvaziexperimentálním designem jich celkem 11, resp. 12 naplňuje spíše charakteristiky programu zaměřeného na předávání informací a pouze 6 resp. 7 je zaměřeno primárně jako programy cílené na budování dovedností (*skill-based*).

Zdá se tedy, že většina rodičovských edukačních programů nahlížených perspektivou veřejného zdraví zůstává v první úrovni – tedy v úrovni univerzálních programů. Na jednu stranu tak dosahují širokého zásahu populace, na druhou stranu však přicházejí o potenciál „řešit“ skutečně problematické rodinné situace a konfliktní rodičovské interakce a potažmo i chránit zájem dětí v nich zapojených.

ii. *Programy poskytované soudem versus programy poskytované dalšími organizacemi* (Frieman, Garon, Mandel, 1994; Blaisure a Geasler, 1996; Braver et al., 1996, Cambron, Yankeelov, Brown, 2000; Arbuthnot, 2002, Fackrell et al., 2011, Saini a Corrente, 2024; Guyette a Harris, 2024): Edukační programy pro rodiče mohou být nabízeny prostřednictvím soudního systému nebo nejrůznějšími poskytovateli služeb. Volba popisovaná v předchozím bodě – tedy volba mezi rozvojem dovedností a poskytováním informací – závisí na zadavateli edukace a tím i na cílech programu. Pokud je program rodičovské edukace nařizován soudem, pak je jeho zaměření častěji ukotveno jako předávání informací spíše než budování dovedností (Sleik, 2019; Saini, Corrente, 2024).

Programy poskytované soudem jsou často pro rozvádějící se rodiče povinné a jsou přizpůsobeny tak, aby se zabývaly právními aspekty a otázkami souvisejícími se soudem. Naproti tomu komunitně poskytované programy mohou být flexibilnější a pokrývat širší škálu témat, včetně emocionální podpory a praktických rad pro zvládnutí rozvodového procesu (Saini a Corrente, 2024).

V USA má v současnosti 48 států z celkových padesáti dostupnou nějakou formu rodičovské rozvodové edukace, z toho však 34 států využívá soudem nařízenou edukaci (Mulroy et al., 2013, Ferraro et al., 2020).

Implementaci programů rodičovské edukace v rámci rodinného soudnictví lze vnímat jako preventivní opatření, které má předcházet negativním dopadům, nebo jako intervenci v případech, kdy rodina byla již před soudním řízením v konfliktu. Kromě účastníkům soudního řízení mohou odborníci doporučovat rozvodové edukační programy jako prostředek podpory rodinných vztahů – tedy jako sekundárně preventivní programy (Guyette, Harris, 2024). Ačkoli mnoho států tyto programy vyžaduje, jejich vytvoření postrádá jednotný standard, což vede k výrazným rozdílům v obsahu, způsobu poskytování a délce trvání programů. Časová délka a intenzita těchto programů jsou často přizpůsobovány zákonným požadavkům daného státu (Schramm, Becher, 2020). Tento přístup pravděpodobně přispívá k různorodým a možná i neefektivním výsledkům pro účastníky programů. Kromě této rozmanitosti programů existuje také různorodost hodnotících metod určených k analýze jejich účinnosti, což vede k nedostatku standardizace v hodnocení těchto programů (Markham et al., 2021).

I přes právě zmíněnou kritiku lze v této oblasti nalézt jistou evidenci. Pokud se zaměříme na dvě nejnovější metastudie Sani a Corrente (2024) a Guyette a Harris (2024) věnované rodičovské edukaci s experimentálním a kvazi-experimentálním designem ověření efektivity, převládají soudem nařízené programy. Z celkového počtu dvaadvaceti zkoumaných programů rodičovské edukace jich je v šestnácti případech nařizována účast na edukaci soudem, což jsou bezmála tři čtvrtiny případů. Žádná z dostupných studií ani metastudií nenabízí podporu pro předpoklad, že dobrovolná edukace má větší či dlouhodobější efekty než edukace nařízená. Jak ukáži dále, mezi jednotlivými edukačními programy existují co do efektivity rozdíly, nicméně dobrovolnost účasti při tom nehraje roli relevantní proměnné.

iii. *Délka trvání programu*: Délka edukačních programů pro rodiče se může značně lišit, od pouhé jedné hodiny až po 36 hodin (Lehner, 1994; Salem, 1995; Gordon, 1996; Geasler a Blaisure, 1998, 1999; Wolchik et al., 2007). Kratší programy se mohou soustředit na

poskytování základních informací a stručných přehledů, zatímco delší programy mohou umožnit hlubší zkoumání témat, nácvik dovedností a příležitost ke skupinové diskusi nebo osobní podpoře.

Schramm a Becher (2020) uvádějí, že délka vzdělávacích programů pro rodiče je často určena místními zákony a soudními předpisy, přičemž tyto požadavky se liší podle jednotlivých jurisdikcí. Rodičovské edukační programy vykazují výraznou variabilitu, přičemž jejich délka se pohybuje od 1 hodiny (Kopystyunska et al., 2020) až po více než 18 hodin (Halford a Bodenmann, 2013).

Sleik (2019) pomocí výpočtu vícenásobné lineární regrese ověřovala hypotézu, že postoj rodičů k adaptivnímu společnému rodičovství a množství znalostí získaných edukací budou pozitivně predikovány délkou trvání rodičovské rozvodové edukace. Autorka zjistila, že faktor počtu hodin rodičovské edukace se blíží významnosti. Mezi počtem hodin edukace a skóre postoje rodičů byl zjištěn pozitivní vztah malé velikosti, r = .109. Z autorkou provedené Pearsonovy korelace vyplývá, že čím delší byl kurz rodičovské edukace, tím pozitivnější byl postoj rodičů k adaptivnímu společnému rodičovství. Dále zjistila, že počet hodin rozvodové edukace se blíží významnosti, pokud jde o vztah mezi počtem hodin absolvování kurzu a skóre znalostí rodičů, r = .103. Pearsonova korelace naznačuje, že čím déle rodičovská edukace trvala, tím více znalostí ohledně adaptivního společného rodičovství rodiče po jejím skončení měli.

Zdánlivě jasnou vazbu mezi délkou edukace a jejími efekty problematizují metastudie Saini a Corrente (2024) a Guyette a Harris (2024), které se zaměřovaly na efekty edukace při snižování intenzity interparentálního konfliktu. První dochází k závěru, že většina programů zahrnovala jedno sezení (59,50 %) s celkovým průměrem 3,14 sezení (SD - 2,89). Celková doba trvání programů se pohybovala od 1 do 18 h s průměrem 4,71 h (SD = 2,08). Odhady velikosti účinku pro konflikt mezi rodiči nesouvisely s počtem sezení (r - -0,05, p - 0,82) ani s celkovým počtem hodin, po které účastníci navštěvovali programy rodičovské edukace (r - 0,01, p - 0,98) (Saini a Corrente, 2024). Jejich závěry lze doplnit o výsledky Guyette a Harris (2024), kteří při srovnání 16 programů rodičovské edukace nalezli významnou korelaci mezi délkou trvání edukace a efektem snížení intenzity interparentálního konfliktu pouze u čtyř, resp. šesti programů. Délka nejkratšího programu přitom byla 2,5 hodiny, délka dvou nejdelších potom 12 hodin.

Diskuse o optimální délce trvání vzdělávacích programů pro rodiče stále probíhají (Schramm, Becher, 2020), přičemž někteří odborníci upřednostňují delší programy s

komplexnějším obsahem (Becher et al., 2015; O'Hara et al., 2023), zatímco jiní naznačují, že i kratší programy mohou být účinné (Brotherson et al., 2010). Ve studiích Fackrell et al. (2011), Saini a Corrente (2024), Guyette a Harris (2024) i Ferraro et al., (2024) nebyly nalezeny významné rozdíly v odhadech efektivity programů na základě délky trvání nebo počtu sezení. Tato zjištění naznačují, že i programy s nižší časovou dotací mohou mít stejný efekt jako programy delší (Schramm a Becher, 2020), nicméně významná proměnná bude jasně stanovený cíl edukace. Některých cílů – například získání dovedností efektivně komunikovat – nelze v krátkých edukačních seminářích dosáhnout.

Celkově lze říci, že tyto programy mohou ovlivnit subjektivní pocit přizpůsobení a úmysl vstoupit do společného rodičovství. Konkrétně je možné doložit malé, ale významné zvýšení vnímaného přizpůsobení a to, že přizpůsobení po ukončení programu bylo spojeno s větším záměrem zapojit se do vstřícného společného rodičovství s bývalými manžely. Dále byly záměry společného rodičovství formovány tím, za jak užitečné rodiče považovali programy, přičemž větší vnímaná užitečnost byla spojena s větší mírou záměrů ve vztahu ke společnému rodičovství. Výsledky opětovného soudního sporu však nebyly spojeny s přizpůsobením po ukončení programu ani s vnímanou užitečností programu. Místo toho byly spojeny především

se zkušenostmi před programem, jako je kvalita společného rodičovství před edukací a to, zda je mezi společnými rodiči nařízen zákaz přiblížení (Ferraro et al., 2024).

3. Způsoby prezentace a zapojení rodičů

Edukační programy pro rodiče mohou být realizovány různými formami a mohou mít různou úroveň zapojení rodičů. Tyto aspekty mohou významně ovlivnit dostupnost a účinnost programů (Turner et al., 2021; Turner et al. 2020; Schram a Becher, 2020; Schram et al., 2018). S nástupem technologií došlo k přesunu od tradičních prezenčních programů k online platformám, což vyvolává otázky ohledně srovnatelné účinnosti těchto dvou způsobů poskytování.

Osobní versus online poskytování: Programy mohou být nabízeny v tradičním osobním prostředí, jako jsou třídy, komunitní centra nebo soudní budovy. Osobní rozvodové edukační programy nabízejí několik výhod, včetně možnosti instruktorů navázat vztah a empatii, díky čemuž jsou účastníci vnímavější k obsahu programu (Blaisure & Geasler, 2000). Takové prostředí umožňuje okamžité objasnění mylných představ, potvrzení zkušeností a schopnost odhalit neverbální náznaky a reagovat na ně. Interaktivní složky, jako jsou setkání věnovaná otázkám a odpovědím, sdílení osobních příběhů a přizpůsobení obsahu individuálním potřebám, zvyšují zážitek z učení. Z pohledu skupinové dynamiky mají účastníci osobních edukací prospěch z toho, že slyší zkušenosti, problémy a úspěchy ostatních rodičů. Navíc je zde možnost individuální vzdělávací podpory mimo formální strukturu třídy.

Alternativou jsou stále oblíbenější online programy, a to díky svému pohodlí a flexibilitě. Online programy nabízejí lepší dostupnost a pohodlí a oslovují širší publikum, včetně těch, kteří žijí ve venkovských oblastech nebo mají specifická omezení (Ebata & Curtiss, 2017). Vycházejí vstříc také rodičům, kteří čelí logistickým problémům při účasti na osobních sezeních. Rodiče se tedy mohou účastnit svým vlastním tempem a v prostředí, které preferují, což usnadňuje přizpůsobení programu jejich rozvrhu.

Posun k online programům pro rodiče byl podpořen rostoucím množstvím důkazů, které naznačují, že tyto programy mohou být stejně účinné jako prezenční intervence (Spencer et al. 2020; Wolchik et al. 2022). Například studie srovnávající kurz Focus on Kids v Missouri poskytovaný online i prezenčně zjistila minimální rozdíly ve výsledcích, přičemž oba formáty účinně zprostředkovávaly důležitost rozvoje pozitivních dovedností společného rodičovství (Schramm a McCaulley 2012). Jiná studie zdůraznila, že osmihodinový online kurz účinně podpořil pohodu a pozitivní změnu chování rodičů, přičemž prokázal srovnatelné přínosy jako tradiční prezenční kurzy (Becher et al. 2015).

Navzdory slibným důkazům je zásadní si uvědomit, že ne všechny online programy dosahují požadovaných výsledků. Variabilita v designu programu, obsahu a metodách poskytování může vést k významným rozdílům v účinnosti (O'Hara, Hollis, Sandler, 2024). Tato variabilita podtrhuje potřebu důsledného hodnocení a standardizace při vývoji online edukačních rodičovských programů, aby bylo zajištěno, že splňují stejně vysoké standardy jako jejich protějšky v prezenčních programech.

Účinné edukační online programy jsou založeny na spolehlivých teoretických modelech a empirických důkazech. Například program eNew Beginnings (eNBP), který je adaptací rozsáhle hodnoceného osobního programu New Beginnings, je založen na transakčním modelu osoba-prostředí. Tento model zdůrazňuje dynamické interakce mezi jednotlivci a jejich sociálním prostředím a zdůrazňuje, jak mohou změny ve výchově ovlivnit vývoj a přizpůsobení dítěte po rozvodu (O'Hara, Hollis, Sandler, 2024). Model eNBP se konkrétně zaměřuje na faktory, jako je kvalita vztahu mezi rodiči a dětmi a efektivní výchova, které jsou pro děti po rozvodu spojeny s lepšími výsledky (Amato, 1993; O'Hara et al., 2019).

Účinnost eNBP byla prokázána prostřednictvím několika randomizovaných kontrolovaných studií (RCT). Například Wolchik et al. (2022) provedli RCT zahrnující 131 rozvedených rodičů a 102 dětí, která odhalila významné zlepšení v oblasti interparentálních konfliktů, rodičovských postupů a výsledků v oblasti duševního zdraví dětí po účasti v eNBP. Tato zjištění podtrhují schopnost programu vyvolat smysluplné a trvalé změny v chování, které chrání děti před nepříznivými účinky konfliktů mezi rodiči.

Online programy představují výzvu v oblasti monitorování zapojení a zajištění toho, aby docházelo k učení. Vývoj těchto programů bohužel často zahrnuje pouhé přizpůsobení obsahu z prezenčních programů, aniž by byl plně využit potenciál online média (Bowers et al., 2011). Lze tedy říci, že v odborné komunitě je uznávána potřeba zlepšit obsah a online výukové strategie. Kvalitní média a interaktivní prvky jsou klíčové pro replikaci účinnosti prezenčních programů (Ferraro et al., 2016, 2018; Kaminski et al., 2008).

Design a struktura online programů hrají zásadní roli v jejich účinnosti. Mezi klíčové prvky patří uspořádání obsahu, snadná navigace, délka programu a využití multimédií a interaktivních aktivit (O'Hara, Hollis, Sandler, 2024). Programy, jako je například Program edukace rodičů v okrese Pima (PC-PEP), úspěšně využily tyto zásady designu ke zvýšení zapojení rodičů a udržení jejich znalostí. Program PC-PEP například využívá didaktický přístup kombinovaný s interaktivními prvky, což vedlo k vysoké míře spokojenosti rodičů a výraznému zlepšení jejich porozumění záležitostem souvisejícím s rozvodem (O'Hara, Hollis, Sandler, 2024).

Hodnocení, jako jsou výzkumy Schramm a McCaulley (2012) a Choi et al. (2017, 2019), naznačují jen malé rozdíly ve výsledcích mezi online a prezenčními verzemi téhož programu. Tato zjištění naznačují, že mohou dosáhnout srovnatelných výsledků, pokud online kurzy zahrnují interaktivní média podobná prezenčnímu kontextu. Při navrhování online kurzů rozvodové edukace by tedy měly být zahrnuty mediální a interakční strategie účinné v kontextu face-to-face, aby byly zajištěny podobné přínosné výsledky.

Navzdory těmto úspěchům problémy, jako jsou technologické překážky a časová omezení, nadále ovlivňují míru udržení a využívání online programů. Studie ukázaly, že méně než polovina rodičů, kterým soud nařídil absolvovat online rodičovský program, skutečně na webové stránky vstoupila (Tomlinson et al., 2023). Mezi běžné problémy patří potíže s navigací v platformě, technologické problémy a vnímané nepohodlí spojené s dokončením programu uprostřed nabitého rozvrhu (Tomlinson et al., 2022).

Spokojenost účastníků s online programy pro rodiče je obecně vysoká, zejména pokud jde o pohodlí a relevanci obsahu. V pilotní studii PC-PEP považovalo 87 % rodičů materiál za osobně relevantní a 96 % souhlasilo s tím, že je snadno pochopitelný (O'Hara, Hollis, Sandler, 2024). Plné účasti však nadále brání překážky, jako jsou technologické problémy a délka programu. V jedné studii 50 % rodičů uvedlo, že se při absolvování programu potýkalo s technologickými problémy, a nesezdaní rodiče se s těmito problémy setkávali častěji než jejich rozvedení vrstevníci (Tomlinson et al., 2022).

K řešení těchto překážek někteří výzkumníci navrhují začlenit do programu průběžnou online podporu, například informační stránky nebo pomoc s navigací v technologiích (Robinson, 2018). Nabídka sociální podpory prostřednictvím online fóra nebo chatu by navíc mohla pomoci replikovat výhody interakcí v prezenční edukaci, které někteří rodiče upřednostňují kvůli dodatečné emocionální podpoře, kterou poskytují během stresujícího procesu odloučení (Nieuwboer et al., 2013).

Online programy rodičovské edukace se staly životaschopnou alternativou k tradičním prezenčním programům, protože nabízejí flexibilitu, dostupnost a srovnatelné výsledky. Účinnost těchto programů je však podmíněna pečlivým návrhem cílů a designu, důkladným hodnocením a schopností řešit překážky bránící účasti. Budoucí výzkum by měl pokračovat ve

zkoumání inovativních řešení pro zvýšení dostupnosti a účinnosti programů, zejména pro znevýhodněné skupiny, které mohou čelit dalším výzvám při absolvování online edukace.

Zapojení rodičů: Míra zapojení rodičů do programů rodičovské edukace se může pohybovat od povinné po doporučenou nebo dobrovolnou (Kierstead, 2011; Salem et al., 2013). V některých případech mohou soudy v rámci soudního procesu vyžadovat, aby se rozvádějící se rodiče těchto programů účastnili. Tím je zajištěno, že všichni rodiče dostanou důležité informace a podporu bez ohledu na jejich původní ochotu se účastnit. Jiné programy mohou být doporučené, přičemž rodičům je doporučováno, aby se jich účastnili, ale není to povinné. V takových případech se rodiče mohou rozhodnout, zda se zúčastní na základě svých specifických potřeb nebo obav.

Nutnost povinné účasti v programech rodičovské edukace je předmětem diskuse. Kritici se staví proti povinné účasti z důvodu celkové nákladnosti – tedy potřeby značných finančních, časových, prostorových a personálních zdrojů - a právních obav týkajících se pravomoci soudu a sankcí vůči rodičům, kteří se nepodrobí (Salem et al., 2013; Schepard, 2004).

Ačkoliv však rodiče, kterým byla nařízena účast na rodičovské edukaci, ji zpočátku často nesou s nelibostí, později tuto zkušenost považují za užitečnou (Braver et al., 1996). Někteří odborníci se přimlouvají za povinnou účast nebo alespoň za důrazné soudní doporučení, které účast zajistí (Geasler, Blaisure, 1999; Pollet, Lombreglia, 2008; deLusé, Braver, 2015).

Tendence k povinné účasti se přitom stále více prosazuje, zejména v případech sporů o děti, kde převládá vysoká míra konfliktnosti mezi rodiči. Některé studie totiž naznačují, že povinná rodičovská edukace vede k tomu, že rodičům, kterým dítě nebylo dítě svěřeno do péče, je přesto umožněno výrazně více času na kontakt s dětmi (deLusé, Braver, 2015).

Ačkoliv povinná povaha těchto programů zajišťuje určitou míru účasti, důležitou roli hraje i komunikace a podpora ze strany soudu. Ta totiž významně ovlivňuje míru dokončení celé edukace jednotlivými rodiči. Například mnoho rodičů, kteří program dokončili, uvedlo, že tak učinili, protože se domnívali, že je povinný, což zdůrazňuje význam jasných a přesvědčivých sdělení soudu ve formě tzv. zakázky (Tomlinson et al., 2022).

Výzkum naznačuje, že soudy pravděpodobně budou muset přijmout další opatření nad rámec pouhého doporučení nebo uložení povinnosti se účastnit, aby zajistily vysokou míru dokončení programu. Mohlo by se jednat o důkladnější následné postupy nebo vylepšené komunikační strategie, které by objasnily význam a přínosy dokončení programu (Thoennes, Pearson, 1999).

Celkově je však třeba říci, že nebyl zjištěn žádný významný rozdíl mezi programy nařízenými soudem a programy pouze připojenými k soudnímu řízení (doporučenými), ačkoli pouze doporučované programy vykazovaly o něco větší účinnost (Fackrell et al., 2011). Zdá se, že kratší intervence (tedy méně než 4 hodiny), které jsou častější v nařízených programech, přinášejí přínosy téměř rovnocenné intenzivnějším programům, což vyvolává otázky ohledně potenciální hospodárnosti (Fackrell et al., 2011).

8. Účinnost rodičovské edukace prizmatem modelu veřejného zdraví

Model veřejného zdraví klade velký důraz na důkazy dokládající účinnosti různých intervencí. V kontextu programů rodičovské edukace existují čtyři hlavní oblasti zájmu, které pomáhají určit jejich úspěšnost (O'Hara et al. 2021):

1. Zlepšení kvality rodičovství matek i otců, což vede ke zlepšení péče o děti
2. Snížení konfliktů mezi rodiči, což následně prospívá dětem
3. Snížení počtu soudních sporů, čímž se minimalizuje zátěž soudního systému
4. Zvýšení blaha dětí – zlepšení péče o ně

I. Zlepšení kvality rodičovství

Ze šesti zkoumaných programů rodičovské edukace bylo pět úspěšných v dosažení několika klíčových výsledků (Wolchik et. al., 1993, 2000, 2002, 2013; Sandler et. al., 2018, 2020; Tein et al., 2018; DeGarmo, Jones, 2019; Rudd et al., 2015, 2017; Stallman, Sanders, 2014; Pruett et al., 2005; Pruett, Barker, 2010*)*. Mezi ně patří zvýšení celkové kvality rodičovství prostřednictvím zlepšení vztahů mezi rodiči a dětmi a udržení důsledné disciplíny. Dále se těmto programům podařilo snížit donucovací rodičovské styly, posílit účinné rodičovské techniky a zabránit zhoršování kvality rodičovství v průběhu času. V důsledku toho tyto programy přispěly ke snížení konfliktů, což vedlo k menšímu počtu negativních změn ve vztazích mezi rodiči a dětmi.

II. Snížení rodičovských konfliktů

Z patnácti analyzovaných programů rodičovské edukace se u osmi podařilo prokázat významný pokrok ve snižování rodičovských konfliktů (Wolchik et. al., 1993, 2000, 2002, 2013; Sandler et al., 2018, 2020; Tein et al., 2018; Braver et al., 2005, Cookston et al., 2007; Braver et al., 2016; Arbuthnot et al., 1996; Keating et al., 2016; Pruett et al., 2005; Pruett, Barker, 2010; Arbuthnot et al., 1997; Arbuthnot, Gordon, 1996; Kramer et al., 1998; Jewell et al., 2017; Kramer, Washo, 1993; Kramer, Kowal, 1998). Konkrétně tyto programy účinně snižovaly míru konfliktů, jak ji uváděli rodiče i děti, snižovaly četnost a intenzitu konfliktů a zmírňovaly pocity dětí, které se ocitly uprostřed sporů. Kromě toho programy pomohly minimalizovat triangulační chování bývalých manželů, zejména u účastníků, kteří měli při prvním vstupu do programu vysokou úroveň konfliktů.

III. Minimalizace právních sporů

Čtyři ze šesti studovaných programů rodičovské edukace byly úspěšné při snižování zátěže právního systému (Braver et al., 2016; Pruett et al., 2005; Pruett, Barker, 2010; Arbuthnot et al., 1997; Arbuthnot, Gordon, 1996; Kramer et al., 1998; Jewell et al., 2017; Kramer, Washo, 1993; Kramer, Kowal, 1998*)*. Dosáhly toho snížením počtu soudních podání, snížením počtu soudních rozhodnutí a zkrácením délky soudních řízení. Kromě toho tyto programy účinně podporovaly využívání mediace, což následně vedlo k menšímu počtu znaleckých posudků a menší potřebě soudem nařízených nebo doporučených služeb. Advokáti rovněž zaznamenali zlepšení postoje ke kompromisu a spolupráci mezi rodiči a snížení počtu telefonátů. V neposlední řadě programy přispěly ke snížení počtu opakovaných soudních řízení, jak vyhodnotily soudy.

IV. Zlepšení péče o děti

Z dvanácti hodnocených programů rodičovské edukace se osmi podařilo dosáhnout významných pokroků ve zlepšení péče o dítě (Wolchik et. al., 1993, 2000, 2002, 2013; Sandler et al., 2018, 2020; Tein et al., 2018; Braver et al., 2005, Cookston et al., 2007; De Gamo, Jones, 2019; Forgatch, DeGarmo, 1999; DeGarmo, Forgatch, 2005; Braver et. al., 2016; Pruett et al., 2005; Pruett, Barker, 2010; Arbuthnot, Gordon, 1996; Arbuthno et al., 1997; Kramer et al., 1998; Jewell et al., 2017; Kramer, Washo, 1993; Kramer, Kowal, 1998; Stolberg, Mahler, 1994; Stallman, Sanders, 2014, Keating et al., 2016*)*. Úspěšným programům se podařilo snížit různé problémy, s nimiž se děti potýkají, jako je agresivita, problémy s chováním (s vysokou výchozí hodnotou), klinicky významné problémy s duševním zdravím, internalizující a externalizující problémy, diagnostikované poruchy duševního zdraví a deprese. Kromě toho byly tyto programy účinné při snižování problémů s přizpůsobením dětí, snižování výskytu donucujícího výchovného stylu a zmírňování úzkosti u dětí. Mezi další významné úspěchy patří snížení

emočních problémů a problémů s chováním, zvýšení podpory otců ze strany matek, snížení konfliktů mezi rodiči a pozitivní změny ve vztazích mezi rodiči a dětmi.

Závěr

V tomto článku jsem se zabýval významem a složitostmi programů rodičovské edukace v kontextu rozvedených a rozcházejících se rodin. Prokázal jsem, že vhodným metodologickým přístupem při rámování úvah o rodičovské edukaci je implementace modelu veřejného zdraví, který nabízí na důkazech založené (evidence-based) podklady pro tvůrce veřejných politik. Pouze tak je možné navrhovat politiky, které jsou způsobilé k evaluaci a rozhodnutí, zda jsou účinné a hospodárné. Ve specifickém kontextu rozpadu rodiny, který je v ČR úzce spojen s oblastí rodinné justice, lze cíle veřejného zdraví vhodně propojit s cíli justice fungující jako justice terapeutická (*therapeutic justice*, resp. *problem-solving justice*). Rodičovská edukace uchopená jako problém veřejného zdraví tak umožňuje holistický pohled, kde lze nezávisle i křížově vyhodnocovat účinky zavedeného programu z pohledu všech aktérů – rodičů, dětí i soudního systému.

Na základě dostupných výzkumných studií jsem zkoumal cíle, obsah, přístupy, způsoby prezentace a různé úrovně intenzity těchto programů. Ačkoliv existuje široká škála přístupů a metod, které se používají v rámci těchto programů, klíčovým faktorem úspěchu je jejich zaměření na praktické dovednosti a konkrétní strategie, které rodičům pomohou zvládnout stres a konflikty spojené s rozvodem (Schramm, Becher, 2020; Sigal et al., 2011).

Analýza výzkumů účinnosti programů rodičovské edukace poskytla cenné poznatky o dopadu těchto intervencí na rozvedené a rozcházející se rodiny. Díky tomu jsou odborníci z praxe a tvůrci politik lépe vybaveni pro informovaná rozhodnutí při vytváření a realizaci těchto programů. Toto poznání v konečném důsledku přispívá k vývoji cílených, na důkazech založených intervencí, které mohou lépe podpořit rodiny během náročného procesu rozvodu a rozchodu.

Výzkumy ukazují, že programy zaměřené na rozvoj rodičovských dovedností a redukci konfliktů mezi rodiči mají největší dopad na dlouhodobé přizpůsobení a pohodu dětí po rozvodu (Beckmeyer a Russell, 2024; Schramm et al., 2018). Naopak programy, které se zaměřují pouze na předávání informací bez praktického zaměření, mají tendenci vykazovat menší efektivitu, zejména z dlouhodobého hlediska (Fackrell, 2011; Sani a Corrente, 2024).

Přestože existuje konsensus o přínosech rodičovské edukace, stále zůstávají nevyřešené otázky týkající se standardizace těchto programů, jejich délky, formy (prezenční vs. online) a způsobu hodnocení jejich účinnosti (Saini a Corrente, 2024; Guyette a Harris, 2024). Výzkum soustavně ukazuje, že jak online, tak osobní programy rodičovské edukace jsou účinné při snižování konfliktů mezi rodiči, zlepšování vztahů mezi rodiči a zvyšování blaha dětí. Programy realizované v obou formátech mají potenciál úspěšně předávat základní dovednosti pro zvládání psychického a emocionálního stresu spojeného s rozvodem. Online programy poskytují významné výhody z hlediska dostupnosti a flexibility. Umožňují účast bez ohledu na zeměpisnou polohu a časová omezení, což je výhodné zejména pro rodiče s omezeným přístupem k osobním kurzům. Zajištění dokončení a zapojení do online programů však nadále představuje výzvu kvůli technickým překážkám a nedostatku bezprostřední mezilidské interakce. Přestože online programy nabízejí logistické výhody, je v nich běžná nižší míra zapojení a dokončení. To naznačuje potřebu více interaktivních prvků, uživatelsky přívětivého designu a případně začlenění podpůrných prvků v reálném čase, jako jsou osobní sezení nebo fóra, aby se lépe napodobily mezilidské výhody prezenčních programů. Osobní nebo prezenční programy nabízejí jedinečné výhody, včetně osobní interakce v reálném čase a možnosti využít skupinovou podporu prostřednictvím sdílení společných zkušeností. Účastníci v prezenčních

kurzech často uvádějí vyšší spokojenost díky možnosti přímé komunikace s facilitátory a vrstevníky, což může prohloubit pochopení a uchování látky.

Na druhou stranu však poznatky z dostupných empirických studií programů rodičovské edukace nabízejí porozumění, že samotné rozhodnutí a zavedení edukačních programů automaticky nezajišťuje jejich účinnost. Jinými slovy, pokud není program rodičovské edukace dobře navržen a implementován, může se jednat o zbytečně vynaložené veřejné prostředky a neodůvodnitelnou zátěž pro rodiče.

Za nezbytné lze také považovat začlenění přístupů veřejného zdraví do rodičovské edukace, které umožní efektivnější využití těchto programů jako nástroje pro prevenci negativních důsledků rozvodů a pro podporu zdravého vývoje dětí (Sigal, Sandler, Wolchik, Braver, 2011). Integrace důkazů o účinnosti jednotlivých intervenčních modelů může přispět k vytvoření robustního rámce, který podpoří lepší implementaci těchto programů a zajistí jejich dlouhodobou udržitelnost a účinnost (Beckmeyer et al., 2020a; Bronfenbrenner, 2005).

V tomto směru se nabízí úvahy o možném navazování na tuto studii. Dostupná empirická data pocházejí téměř výhradně z USA. Data z Evropy, neřkuli z České republiky, nám zoufale chybějí. Zavádění programů rodičovské edukace se přitom v ČR i na Slovensku spíše živelně šíří napříč jednotlivými soudními okresy. Součástí ovlivňování i tvorby rodinné politiky by tak měla být snaha o evaluaci zaváděných programů.

Budoucí výzkum by také i nadále měl rozšiřovat naše znalosti o nejúčinnějších přístupech a intervencích pro rozvedené a rozcházející se rodiny. Zjišťováním specifických potřeb různých rodinných situací a zdokonalováním koncepce a realizace programů rodičovské edukace můžeme i nadále zlepšovat celkovou pohodu rodičů a dětí v období rozpadu rodiny.

Další výzkum by se měl zaměřit na dlouhodobé srovnávací studie online a prezenčních formátů, které by hodnotily trvalý dopad na rodinnou dynamiku a blaho dětí. Longitudinální studie by mohly poskytnout hlubší vhled do účinnosti obou formátů v delším časovém období. Dále by budoucí studie mohly zkoumat přizpůsobení programů různým úrovním rodičovských konfliktů a různým rodinným strukturám. Programy šité na míru, které by se zabývaly specifickými problémy, jimž čelí vysoce konfliktní rodiny nebo rodiny s dětmi se zvláštními potřebami, by mohly přinést cílenější výsledky. Zvláštní pozornost by měla být věnována tvorbě programů, které jsou určeny znevýhodněným nebo marginalizovaným rodinám. Pochopení jedinečných překážek, kterým tyto skupiny čelí, jako je omezený přístup k technologiím nebo podpoře duševního zdraví, by mohlo být vodítkem pro vývoj inkluzivnějších a přístupnějších programů rodičovské edukace a férovějšího fungování systému rodinného soudnictví.

Summary:

In this article, I explore the meaning and complexities of parenting education programs in the context of divorced and separated families. I demonstrate that an appropriate methodological approach to framing considerations of parenting education is to implement a public health model that offers an evidence-based foundation for public policymakers. Only in this way can policies be designed that are eligible for evaluation and decisions about whether they are efficient and cost-effective. In the specific context of family breakdown, which in the Czech Republic is closely linked to the area of family justice, public health goals can be appropriately linked to the goals of therapeutic justice (or problem-solving justice). Parenting education, conceived as a public health issue, thus allows for a holistic view where the effects of an established program can be independently and cross-evaluated from the perspective of all actors - parents, children, and the justice system.

Drawing on various research studies, I examined the goals, content, approaches, modes of presentation, and varying levels of intensity of these programs.

Although there is a wide range of approaches and methods used in these programs, a key success factor is their focus on practical skills and concrete strategies to help parents manage the stress and conflict associated with divorce (Schramm, Becher, 2020; Sigal et al., 2011).

Analysis of research on the effectiveness of parenting education programs has provided valuable insights into the impact of these interventions on divorced and separated families. As a result, practitioners and policymakers are better equipped to make informed decisions when designing and implementing these programs. This knowledge ultimately contributes to the development of targeted, evidence-based interventions that can better support families during the challenging process of divorce and separation.

Research shows that programs focused on developing parenting skills and reducing interparental conflict have the greatest impact on children's long-term adjustment and wellbeing after divorce (Beckmeyer and Russell, 2024; Schramm et al., 2018). Conversely, programs focusing only on information transfer without a practical focus tend to show less effectiveness, especially in the long term (Fackrell, 2011; Sani and Corrente, 2024).

Although there is consensus on the benefits of parent education, there are still unresolved issues regarding the standardization of these programs, their length, format (face-to-face vs. online), and how to evaluate their effectiveness (Saini and Corrente, 2024; Guyette and Harris, 2024). Research has consistently shown that both online and face-to-face parent education programs are effective in reducing parent-to-parent conflict, improving parent-to-parent relationships, and increasing child well-being. Programs implemented in both formats have the potential to successfully impart essential skills for managing the psychological and emotional stress associated with divorce. Online programs offer significant advantages in terms of accessibility and flexibility. They allow participation regardless of geographical location and time constraints, which is particularly beneficial for parents with limited access to face-to-face courses. However, ensuring completion and engagement in online programs remains a challenge due to technical barriers and a lack of immediate interpersonal interaction. Although online programs offer logistical advantages, lower rates of engagement and completion are common. This suggests a need for more interactive elements, user-friendly design, and possibly the inclusion of real-time support elements such as in-person sessions or forums to better mimic the interpersonal benefits of face-to-face programs. Face-to-face or in-person programs offer unique benefits, including real-time personal interaction and the ability to leverage group support through sharing common experiences. Participants in face-to-face courses often report higher satisfaction due to the opportunity for direct communication with facilitators and peers, which can deepen understanding and retention of the material.

On the other hand, however, findings from available empirical studies of parent education programs offer an understanding that the decision and implementation of educational programs alone do not automatically ensure their effectiveness. In other words, if a parent education program is not well designed and implemented, it may be an unnecessary expenditure of public resources and an unjustifiable burden on parents.

The integration of public health approaches into parenting education may also be considered necessary to enable more effective use of these programs as a tool for preventing the negative consequences of divorce and for promoting healthy child development (Sigal, Sandler, Wolchik, & Braver, 2011). Integrating evidence on the effectiveness of different intervention models can help to create a robust framework that will support better implementation of these programs and ensure their long-term sustainability and effectiveness (Beckmeyer et al., 2020a; Bronfenbrenner, 2005).

In this regard, there are considerations for a possible follow-up to this study. The available empirical data come almost exclusively from the USA. Data from Europe, let alone the Czech

Republic, are sorely lacking. The introduction of parent education programs in the Czech and Slovak Republics is spreading across the various judicial districts in a rather lively manner. Part of influencing and developing family policy should, therefore, be an effort to evaluate the programmes introduced.

Future research should also continue to expand our knowledge of the most effective approaches and interventions for divorced and separated families. By identifying the specific needs of different family situations and improving the design and implementation of parenting education programs, we can continue to improve the overall well-being of parents and children during family breakdown.

Future research should focus on long-term comparative studies of online and face-to-face formats to assess the lasting impact on family dynamics and child well-being. Longitudinal studies could provide deeper insight into the effectiveness of both formats over longer periods of time. In addition, future studies could examine the adaptation of programs to different levels of parental conflict and different family structures. Tailored programs that address the specific challenges faced by high-conflict families or families with children with special needs could yield more targeted results. Particular attention should be paid to designing programs that target disadvantaged or marginalized families. Understanding the unique barriers these groups face, such as limited access to technology or mental health support, could guide the development of more inclusive and accessible parent education programs.

Seznam bibliografických odkazů:

ALMEIDA, A., ABREU-LIMA, I., CRUZ, O., GASPAR, M.F., BRANDÃO, T., ALARCÃO, M., SANTOS, M.R., MACHADO, J.C. Parent education interventions: Results from a national study in Portugal, *European Journal of Developmental Psychology*, 2012, roč. 9, č. 1, s. 135-149, ISSN: 1740-5610. https://doi.org/10.1080/17405629.2011.647865

AMATO, P. R. Children's adjustment to divorce: Theories, hypotheses, and empirical support. *Journal of Marriage and the Family*, 1993, roč. 55, č. 1, s. 23–38. ISSN: 1741-3737. https://doi.org/10.2307/352954

AMATO, P. R. The Consequences of Divorce for Adults and Children. *Journal of Marriage and Family*, 2000, roč. 62, č. 4, s. 1269-1287. ISSN: 1741-3737. https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.01269.x

AMATO, P. R. Research on divorce: Continuing trends and new developments. *Journal of Marriage and Family*, 2010, roč. 72, č. 3, s. 650–666. ISSN: 1741-3737. https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00723.x

ARBUTHNOT, J., GORDON, D.A. Does Mandatory Divorce Education For Parents Work? *Family Court Review*, 1996, roč. 34, č. 1, s. 60-81. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/j.174-1617.1996.tb00400.x

ARBUTHNOT, J., POOLE, C. J., GORDON, D.A. Use of Educational Materials to Modify Stressful Behaviors in Post-Divorce Parenting. *Journal of Divorce & Remarriage*, 1996, roč. 25, č. 1-2, s. 117-137. ISSN: 1540-4811. https://doi.org/10.1300/J087v25n01_08

ARBUTHNOT, J., KRAMER, K.M., GORDON, D.A. Patterns Of Relitigation. *Family Court Review*, 1997, roč. 35, č. 3, s. 269-279. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/j.1741617.1997.tb00469.x

BAJACKSON, E. Best interests of the child: A legislative journey still in motion. *Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers*, 2013, roč 25, č. 2, s. 311–335. ISSN: 0882-6714. https://www.aaml.org/wp-content/uploads/MAT205_2.pdf 7

BECHER, E. H., CRONIN, S., MCCANN, E., OLSON, K. A., POWELL, S., MARCZAK, M. S. Parents Forever: Evaluation of an online divorce education program. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2015, roč. 56, č. 4, s. 261–276. ISSN: 1540-4811. https://doi.org/10.1080/10502556.2015.1025900

BECKMEYER, J. J., & RUSSELL, L. T. Family structure and family management practices: Associations with positive aspects of youth well-being. *Journal of Family Issues*, 2018, roč. 39, s. 2131–2154.ISSN: 1552-5481. https://doi.org/10.1177/0192513x17741921

BECKMEYER, J. J., RUSSELL, L. T. Identifying a typology of helpful post-divorce family assets: Implications for divorce education, *Family Court Review*, 2024, roč. 62, č. 1, s. 455-473. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/fcre.12808

BECKMEYER, J. J., SU-RUSSELL, C., RUSSELL, L. T. Family management practices and positive youth development in stepparent and single-mother families. *Family Relations*, 2020a, roč. 69, č. 1, s. 92–108. ISSN: 1741-3729. https://doi.org/10.1111/fare.12412

BECKMEYER, J. J., TROILO, J., & MARKHAM, M. S. Parental academic involvement and youth well-being in post-divorce families. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2020b, roč. 61, č. 6, s. 443–462. ISSN: 1540-4811. https://doi.org/10.1080/10502556.2020.1768491

BLAISURE, K. R.; GEASLER, M. J. The divorce education intervention model. *Family Court Review*, 2000, roč. 38, č. 4, s. 501-513. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/j.1741617.2000.tb00587.x

BORING, J. L., SANDLER, I. N., TEIN, J. Y., HORAN, J. J., VÉLEZ, C. E. Children of divorce–coping with divorce: A randomized control trial of an online prevention program for youth experiencing parental divorce. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2015, roč. *83*, č. 5, s. 999 - 1005. ISSN: 0022-006x. DOI: 10.1037/a0039567

BOWERS, J. R., OGOLSKY, B. G., HUGHES, R., & KANTER, J. B. Coparenting Through Divorce or Separation: A Review of an Online Program. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2014, roč. 55, č. 6, s. 464-484. ISSN: 1540-4811. https://doi.org/10.1080/10502556.2014.931760

BOWERS, J. R., THOMANN, E., HARDESTY, J. L., HUGHES, R. A review of online divorce education programs. *Family Court Review*, 2011, roč. 49, č. 4, s. 776–787. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2011.01413.x

BRANDON, D. J. Can Four Hours Make a Difference? Evaluation of a Parent Education Program for Divorcing Parents. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2006, roč 45, č. 1–2, s. 171–185. ISSN: 1540-4811. https://doi.org/10.1300/J087v45n01_09

BRAVER, S.L., SALEM, P., PEARSON, J., DELUSÉ, S.R. The Content Of Divorce Education Programs. *Family Court Review*, 1996, roč. 34, č. 1, s. 41-59. ISSN: 17441617. https://doi.org/10.1111/j.174-1617.1996.tb00399.x

BRAVER, S. L., HIPKE, K. N., ELLMAN, I. M., & SANDLER, I. N. Strengths-building public policy for children of divorce. In MATON, K.I., SCHELLENBACH, C.J., LEADBEATER, B.J., & SOLARZ, A.L. (Eds.), *Investing in children, youth, families, and communities: Strengths-based research and policy*. Washington: American Psychological Association, 2004, s. 53–72. ISBN: 978-1591-47062-5. https://doi.org/10.1037/10660-004

BRAVER, S.L., GRIFFIN, W.A. AND COOKSTON, J.T. Prevention Programs For Divorced Nonresident Fathers. *Family Court Review*, 2005, roč. 43, č. 1, s. 81-96. ISSN: 17441617. https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2005.00009.x

BRAVER, S.L., SANDLER, I.N., COHEN HITA, L., WHEELER, L.A. A Randomized Comparative Effectiveness Trial of Two Court-Connected Programs for High-Conflict Families. *Family Court Review*, 2016, roč. 54, č. 3, s. 349-363. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/fcre.12225

BRONFENBRENNER, U. *Making human beings human: Bioecological perspectives on human development.* Thousand Oaks: Sage Publications, 2005. ISBN: 978-07-619-2711-2

BROTHERSON, S. E., RITTENBACH, C., WHITE, J. M. Impacts of Parents Forever on Parental Behavior and Adjustment During Divorce: A Short-Term Follow-Up Evaluation Study. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2012, roč. 53, č. 4, s. 267–291. ISSN: 1540-4811. https://doi.org/10.1080/10502556.2012.671655

BROTHERSON, S. E., WHITE, J., & MASICH, C. Parents Forever: An assessment of the perceived value of a brief divorce education program. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2010, roč. 51, č. 8, s. 465–490. ISSN: 1540-4811. https://doi.org/10.1080/10502556.2010.504095

BRZOBOHATÝ, R. Role mediace a mediátora v rodinném konfliktu. In MATOUŠEK, O. *Děti a rodiče v rozvodu. Manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015, s. 109-134. ISBN: 978-80-262-0968-3

BRZOBOHATÝ, R., CIRBUSOVÁ, M., ROGALEWICZOVÁ, R. *Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte. Metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem*. Brno: Tribun EU, 2015. ISBN 978-80-263-1010-5

BRZOBOHATÝ, R., NOVÁKOVÁ, S., PODEŠVOVÁ, J. Asistovaný styk a podporované setkávání. In MATOUŠEK, O. *Děti a rodiče v rozvodu. Manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015, s. 201-222. ISBN: 978-80-262-0968-3

BRZOBOHATÝ, R., POLÁKOVÁ, L., HORÁČEK, T., VRÁBEL PORTEŠ, V., HANAJOVÁ, T. Rukověť mediátora: aneb co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora. 2. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. ISBN: 978-80-7676-037-0

BRZOBOHATÝ, R. Co znamená rodičovská edukace? Historie a pojem. *Právo a rodina*, 2023, č. 5, s. 8-12. ISSN: 1212-866X

CAO, H., FINE, M. A., ZHOU, N. (2022). The Divorce Process and Child Adaptation Trajectory Typology (DPCATT) Model: The shaping role of predivorce and postdivorce interparental conflict. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 2022, roč. 25, č. 3, s. 500–528. ISSN: 1573-2827. https://doi.org/10.1007/s10567-022-00379-3

CIRBUSOVÁ, M., KOZOŇOVÁ, J., NOVÁKOVÁ, L. Edukace, mediace, poradenství a rodinná terapie v opatrovnickém řízení – různé nástroje a různé cíle. *Právo a rodina*, 2023, č. 4, s. 17-24. ISSN: 1212-866X

COOKSTON, J.T., BRAVER, S.L., GRIFFIN, W.A., DE LUSÉ, S.R., MILES, J.C. Effects of the Dads for Life intervention on interparental conflict and coparenting in the two years after divorce. *Family Process*. 2007, roč. 46, č. 1, s.123-137. ISSN: 1545-5300. **https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2006.00196.x**

DEGARMO, D. S., FORGATCH, M. S. Early development of delinquency within divorced families: Evaluating a randomized preventive intervention trial, *Developmental Science*, 2005, roč. 8, č.3, s. 229-239. ISSN: 1467-7687. DOI: 10.1111/j.1467-7687.2005.00412.x

DEGARMO, D., JONES, J. Fathering Through Change (FTC) intervention for single fathers: Preventing coercive parenting and child problem behaviors. *Development and*

Psychopathology, 2019, roč. 31, č. 5, s. 1801-1811. ISSN: 1469-2198. https://doi.org/10.1017/S0954579419001019

DWORKIN, J., KARAHAN, A. R. Parents Forever: Evaluation of a Divorce Education Curriculum. *The Journal of Extension,* 2005, roč. 43, č. 1, článek 16. ISSN: 1077-5315. Dostupné z: https://tigerprints.clemson.edu/joe/vol43/iss1/16

DEKOVIĆ, M., STOLTZ, S., SCHUIRINGA, H., MANDERS, W., ASSCHER, J.J. Testing theories through evaluation research: Conceptual and methodological issues embedded in evaluations of parenting programmes, *European Journal of Developmental Psychology*, 2012, roč. 9, č. 1, s. 61-74. ISSN: 1740-5610. DOI: 10.1080/17405629.2011.611423

DI MANNO, L., MACDONALD, J.A., KNIGHT, T. Family dissolution and offspring depression and depressive symptoms: A systematic review of moderation effects. *Journal of Affective Disorders*, 2015, č. 188, s. 68-79. ISSN: 0165-0327. https://doi.org/10.1016/j.jad.2015.08.017

DUNOVSKÝ, J. A KOL. *Sociální pediatrie. Vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. ISBN: 978-80-7169-254-9.

DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. A KOL. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995. ISBN: 80-7169-192-5

EDWARDS, L. L. The Psychoeducational Approach. In FINE, M. J. (ed.). *Systematic Intervention with Disturbed Children*, pp. 63-84, New York: SP Medical & Scientific Books, 1984. ISBN: 978-94-011-6331-6

FACKRELL, T.A., HAWKINS, A.J., KAY, N.M. How Effective Are Court-Affiliated Divorcing Parents Education Programs? A Meta-Analytic Study. *Family Court Review*, 2011, roč. 49, č. 1, s. 107-119. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2010.01356.x

FERRARO, A. J., OEHME, K., WALDICK, I. E., & STERN, N. Improving court-mandated divorce education by recognizing the effects of parents' childhood trauma. *PACE Law Review*, 2020, roč. 40, č. 1, s. 273–308. ISSN: 2331-3528. https://digitalcommons.pace.edu/plr/v0140/iss1/6/

FERRARO, A. J., WILKINS-CLARK, R. E., BECKMEYER, J. J., RUSSELL, L. T., BRIMHALL, A. S., MARKHAM, M. S. Rethinking utility in divorce education: Use of multiprogram evaluation data to uncover markers of post-divorce adjustment, *Family Court Review*,
2024, roč. 62, č. 1, s. 493-511. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/fcre.12807

FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. 2. vyd., Praha: Grada, 2014. ISBN: 978-80-247-5046-0

FORGATCH, M. S., & DEGARRMO, D. S. Parenting through change: An effective prevention program for single mothers. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1999, roč. *67,* č. 5, s. 711–724. ISSN: 0022-006x. https://doi.org/10.1037/0022-006X.67.5.711

GANONG, L., COLEMAN, M., SANNER, C., & BERKLEY, S. Summary and synthesis of research on what works in stepfamily childrearing. *Family Relations*, 2022, roč. 71, č. 3, s. 935–952. ISSN: 1741-3729. https://doi.org/10.1111/fare.12674

GEASLER, M. J., BLAISURE, K. R. A review of divorce education program materials. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, *1*998, roč. *47*, č. 2, s. 167–175. ISSN: 1741-3729. https://doi.org/10.2307/585621

GEASLER, M.J., BLAISURE, K.R. 1998 Nationwide Survey of Court-Connected Divorce Education Programs. *Family Court Review*, 1999, roč. 37, č. 1, s. 36-63. ISSN: 17441617. https://doi.org/10.1111/j.174-1617.1999.tb00527.x

GOODMAN, M., BONDS, D., SANDLER, I., BRAVER, S. L. Parent psychoeducational programs and reducing the negative effects of interparental conflict following divorce. *Family Court Review*, 2004, roč. 42, s. 263–279. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1177/1531244504422007

GRANT, M. J., BOOTH, A. A. Typology of reviews: An analysis of 14 review types and associated methodologies. *Health Information and Libraries Journal,* 2009, roč. 26, č. 1, s. 91–108. ISSN: 1471-1842. https://doi.org/10.1111/j.1471-1842.2009.00848.x

GREENHALGH, T., RUSSELL, J., SWINGLEHURST, D. Narrative methods in quality improvement research. *Quality & Safety In Health Care*, 2005, roč. 14, č. 6, s. 443-449. ISSN: 1475-3901. https://doi.org/10.1136/qshc.2005.014712

GRIMALDI, J. *The Efficacy of Divorce Education: A Pilot Study Evaluating FamilyKind's Implementation of the New York State Parent Education and Awareness Program*. New York: Pace University, 2017. ISBN neuvedeno.

GUYETTE, E., HARRIS, S. M. The impact of divorce education programs onco-parental conflict: Review of programs with parent follow-up reports, *Family Court Review*, 2024, roč. 62, č. 1, s. 542-561. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/fcre.12797

HALFORD, W. K., BODENMANN, G. Effects of relationship education on maintenance of couple relationship satisfaction. *Clinical Psychology Review*, 2013, roč. 33, č. 4, s. 512–525. ISSN: 0272-7358. https://doi.org/10.1016/j.cpr.2013.02.00

HAMPLOVÁ, D., TRUSINOVÁ, R. Konflikty v rodině původu, osobní pohoda a duševní zdraví v dospělosti. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 2018, roč. 54, č. 2, s. 199-218. ISSN: 0038-0288

HART, C. *Doing a literature review: Releasing the social science research imagination.* London: Sage. 2005. ISBN: 978-0761959755

HETHERINGTON, E. M., CLINGEMPEEL, W. G., ANDERSON, E. R., DEAL, J. E., HAGAN, M. S., et al. Coping with Marital Transitions: A Family Systems Perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 1992, roč. 57, č. 2/3, s. i–238. ISSN: 1540-5834. https://doi.org/10.2307/1166050

CHOI, J. K., WANG, D., REDDISH, L., BRAND, G. Efficacy of Co-Parenting for Successful Kids: A Longitudinal Pilot Investigation. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2019, roč. 60, č. 8, s. 630–644. ISSN: 1540-4811. https://doi.org/10.1080/10502556.2019.1619383

JEWELL, J., SCHMITTEL, M., MCCOBIN, A., HUPP, S., POMERANTZ, A. The Children First Program: The Effectiveness of a Parent Education Program for Divorcing Parents. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2017, roč. 58, č. 1, s. 16-28. ISSN: 1540-4811. https://doi.org/10.1080/10502556.2016.1257903

JUŘENÍKOVÁ, P. *Základy edukace v ošetřovatelské praxi*. Praha: Grada, 2011. ISBN 97880-247-2171-2.

JUSTIČNÍ AKADEMIE. *6. rodinněprávní sympozium Justiční akademie - Jak pracovat s nekompetentními rodiči* [online]. Kroměříž: Justiční akademie ČR, 2022. [cit. 18.7.2024]. Dostupné z: https://www.jacz.cz/images/rodinnepravni_sympozium/6_sympozium_Jak_pracovat_s__nekompetentními_rodiči.pdf

KEATING, A., SHARRY, J., MURPHY, M., ROONEY, B., CARR. A. An evaluation of the Parents Plus – Parenting When Separated programme. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 2016, roč. 21, č.2, s. 240-254. ISSN: 1359-1045. https://doi.org/10.1177/1359104515581717

KIERSTEAD, S. Parent Education Programs In Family Courts: Balancing Autonomy And State Intervention. *Family Court Review*, 2011, roč. 49, č. 1, s. 140-154. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2010.01358.x

KOPYSTYUNSKA, O., TURNER, J. J., SCHRAMM, D. G., HIGGINBOTHAM, B. Evaluation of topics in Utah's one-hour divorce education program. *Family Court Review*, 2020, roč. 58, č. 3, s. 804–815. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/fcre.12469

KOTKOVÁ, M., LACINOVÁ, L. Rodičovský konflikt a adaptační potíže dětí: význam komunikace s dítětem po konfliktu. *Československá psychologie*, 2016, roč. LX, č. 3, s. 290-303. ISSN: 0009-062X

KRAMER, K.M., ARBUTHNOT, J., GORDON, D.A., ROUSIS, N.J. HOZA, J. Effects Of Skill-Based Versus Information-Based Divorce Education Programs On Domestic Violence And Parental Communication. *Family Court Review*, 1998, roč. 36, č. 1, s. 9-31. ISSN: 17441617. https://doi.org/10.1111/j.174-1617.1998.tb00491.x

KRAMER, L., KOWAL, A. Long-Term Follow-Up Of A Court-Based Intervention For Divorcing Parents. *Family Court Review*, 1998, roč. 36, č. 4, s. 452-465. ISSN: 17441617. https://doi.org/10.1111/j.174-1617.1998.tb01090.x

KRAMER, L., WASHO, C. A. Evaluation of a court-mandated prevention program for divorcing parents: The Children First program. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 1993, roč. *42*, č. 2, s. 179–186. ISSN: 1741-3729. https://doi.org/10.2307/585452

LACINOVÁ, L. Konflikty mezi rodiči a dětí: současné teorie. *Československá psychologie*, 2011, roč. LV, č. 5, s. 433-447. ISSN: 0009-062X

LANDSVERK, C. F., KANE, S. S. Antonovsky's sense of coherence: Theoretical basis of psychoeducation in schizophrenia. *Issues in Mental Health Nursing*, 1998, vol. 19, issue 5, p. 419–431. ISSN: 1096-4673. https://doi.org/10.1080/016128498248872

LÖBLOVÁ, O. Role a možnosti advokáta. In MATOUŠEK, O. *Děti a rodiče v rozvodu. Manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015, s. 159-170. ISBN: 978-80262-0968-3

LUCAS, P. J., BAIRD, J., ARAI, L. et al. Worked examples of alternative methods for the synthesis of qualitative and quantitative research in systematic reviews. *BMC Medical Research Methodology,* 2007, č. 7, článek 4. ISSN: 1471-2288. https://doi.org/10.1186/1471-2288-7-4

MAREŠ, J. Přehledové studie: jejich typologie, funkce a způsob vytváření. *Pedagogická orientace*, 2013, roč. 23, č. 4. s. 427-454. ISSN: 1805-9511. https://doi.org/10.5817/PedOr2013-4-427

MARKHAM, M. S., FERRARO, A. J., RUSSELL, L. T., BECKMEYER, J. J., ZIMMERMANN, M. L., GUYETTE, E., PIPPERT, H. D. Lessons from the field: Developing a multisite divorce education evaluation tool. *Family Relations*, 2021, roč. 70, č. 5, s. 1657–1663. ISSN: 1741-3729. https://doi.org/10.1111/fare.12575

MATOUŠEK, O., PAVLÁT, J. Role a možnosti znalce psychologa. In MATOUŠEK, O. *Děti a rodiče v rozvodu. Manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015, s. 135-142. ISBN: 978-80-262-0968-3

MATOUŠKOVÁ, I. Role a možnosti pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí. In MATOUŠEK, O. *Děti a rodiče v rozvodu. Manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015, s. 75-108. ISBN: 978-80-262-0968-3

METCALFE, R. E., OSA, M. L., JONES, J. A., DEGARMO, D. S. Emotion regulation, coercive parenting, and child adjustment: A serial mediation clinical trial. *Clinical Practice in Pediatric Psychology,* 2022, roč. 10, č. 3, s. 295–306. ISSN: 2169-

4834. https://doi.org/10.1037/cpp0000451

MULROY, M. T., RIFFE, J., BRANDON, D., LO, Y., VAIDYANATH, H. Serving the Needs of Separating and Divorcing Families: A National Survey of Extension Parenting Education Programs and Resources. *The Journal of Extension*, 2013, roč. 51, č. 2, článek 22. ISSN: 1077-5315. https://tigerprints.clemson.edu/joe/vol51/iss2/22

NATIONAL RESEARCH COUNCIL, et al. *Depression in parents, parenting, and children: Opportunities to improve identification, treatment, and prevention*. Washington (DC): National Academies Press (US), 2009. ISBN: 978-0-309-12178-1.

NEKOLA, V. Role a možnosti soudce. In MATOUŠEK, O. *Děti a rodiče v rozvodu. Manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015, s. 171-200. ISBN: 978-80-262-09683.

NIEUWBOER, C. C., FUKKINK, R. G., HERMANNS, J. M. Online programs as tools to improve parenting: A meta-analytic review. *Children and Youth Services Review*, 2013, roč. 35, č. 11, s. 1823-1829. ISSN: 0190-7409. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.08.008

NUNES, C. I., DE ROTEN, Y., EL GHAZIRI, N., FAVEZ, N., DARWICHE, J. Co-Parenting Programs: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Family relations*, 2021, roč. 70, č. 3, s. 759-776. ISSN: 1741-3729. https://doi.org/10.1111/fare.12438

O'HARA, K.L., HOLLIS, J., SANDLER, I. N. Can online parent education meet the needs of the courts and improve the well-being of children? The critical roles of goal, program, and evidence alignment, *Family Court Review*, 2024, roč. 62, č. 1, s. 562-582. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/fcre.12798

O'HARA, K. L., SANDLER, I. N., WOLCHIK, S. A., TEIN, J.-Y. Coping in context: The effects of long-term relations between interparental conflict and coping on the development of child psychopathology following parental divorce. *Development and Psychopathology*, 2019, roč. 31, č. 5, s. 1695–1713. ISSN: 1469-2198. https://doi.org/10.1017/S0954579419000981

O'HARA, K. L., WOLCHIK, S. A., SANDLER, I. N. The Development, Evaluation, and Implementation of Parenting-Focused Prevention Programs in Collaboration with Family Court. *Family Court Review*, 2021, roč. 59, č. 4, s. 710-724. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/fcre.12604

O'HARA, K. L., WOLCHIK, S. A., SANDLER, I. N., WEST, S. G., REIS, H. T., COLLINS, L. M. et al. Preventing mental health problems in children after high conflict parental separation/divorce study: An optimization randomized controlled trial protocol. *Mental Health and Prevention*, 2023, roč. 32, Article 200301. ISSN: 2212-6570. https://doi.org/10.1016/j.mhp.2023.200301

PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R. *Sdílené rodičovství*. Praha: NIDAR, 2020. ISBN: 978-8087066-04-1.

POLÁKOVÁ, P., PISKOŘOVÁ, I., NOVÁKOVÁ, M. *Metodika Edukace rodičů v rozchodu/rozvodu*. Karviná: Akademický ústav Karviná, z.ú., 2022. ISBN: neuvedeno.

RODGERS, M., SOWDEN, A., PETTICREW, M., ARAI, L., ROBERTS, H., BRITTEN, N., POPAY, J. Testing Methodological Guidance on the Conduct of Narrative Synthesis in Systematic Reviews: Effectiveness of Interventions to Promote Smoke Alarm Ownership and Function. *Evaluation*, 2009, roč. 15, č. 1, s. 49-73. ISSN: 1461-7153. https://doi.org/10.1177/1356389008097871

PRUETT, M.K., INSABELLA, G.M., GUSTAFSON, K. The collaborative divorce project: A court-based intervention for separating parents with young children. *Family Court Review*, 2005, roč. 43, č.1, s. 38–51. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/j.17441617.2005.00006.x

PRUETT, M. K., BARKER, R. K. Effectively intervening with divorcing parents and their children: What works and how it works. In M. S. SCHULZ, M. K. PRUETT, P. K. KERIG, R. D. PARKE (Eds.), *Strengthening couple relationships for optimal child development: Lessons from research and intervention*. American Psychological Association, 2010, s. 181-196. ISBN 9781433805479

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník.* 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

REZMIERSKI, V. E., KNOBLOCK, P., BLOOM, R. B. The psychoeducational model: Theory and historical perspective In R. L. MCDOWELL, G. W. ADAMSON, F. H. WOOD (Eds.), *Teaching emotionally disturbed children*. Boston: Little, Brown and Co., 1982. ISBN: 978-031655557-9

ROBINSON, W. *Exploring parenting self-efficacy among parents of children in residential treatment: evaluating a combined online psychoeducational intervention*. Boston: Boston University: 2018. https://hdl.handle.net/2144/30065

RODRIGO, M. J, ALMEIDA, A., SPIEL, CH., KOOPS, W. Introduction: Evidence-based parent education programmes to promote positive parenting. *European Journal of Developmental Psychology*, 2012, roč. 9, č. 1, s. 2-10. ISSN: 1740-5610. DOI: 10.1080/17405629.2011.631282

RODRIGO, M.J., BYRNE, S., ÁLVAREZ, M. Preventing child maltreatment through parenting programmes implemented at the local social services level. *European Journal of Developmental Psychology*, 2012, roč. 9, č. 1, s. 89-103. ISSN: 17405610. DOI: 10.1080/17405629.2011.607340

RUDD, B. N., HOLTZWORTH-MUNROE, A., REYOME, J. G., APPLEGATE, A. G., & D'ONOFRIO, B. M. Randomized control trial: Online parent program and waiting period for unmarried parents in Title IV-D court. *Journal of Family Psychology*, 2015, roč. *29, č.* 5, s. 679–686. ISSN: 0893-3200. https://doi.org/10.1037/fam0000106

SAINI, M. A., CORRENTE, S. Educating for change: A meta-analysis of education programs for separating and divorcing parents. *Family Court Review*, 2024, roč. 62, č. 1, s. 131-148. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/fcre.12801

SALEM, P., SANDLER, I., WOLCHIK, S. Taking Stock Of Parent Education In The Family Courts: Envisioning A Public Health Approach. *Family Court Review*, 2013, roč. 51, č. 1, s. 512-541. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/fcre.12014

SANDLER, I., TEIN, J., CHAM, H., WOLCHIK, S., & AYERS, T. Long-term effects of the Family Bereavement Program on spousally bereaved parents: Grief, mental health problems, alcohol problems, and coping efficacy. *Development and Psychopathology*, 2016, roč. 28, č. 3, s. 801-818. ISSN: 1469-2198. https://doi.org/10.1017/S0954579416000328

SANDLER, I., GUNN, H., MAZZA, G. et al. Effects of a Program to Promote High Quality Parenting by Divorced and Separated Fathers. *Prevention Science*, 2018, č. 19, s. 538–548. ISSN: 1389-4986. https://doi.org/10.1007/s11121-017-0841-x

SANDLER, I., WOLCHIK, S., MAZZA, G., GUNN, H., TEIN, J., BERKEL, C., JONES, S., PORTER, M. Randomized Effectiveness Trial of the New Beginnings Program for Divorced Families with Children and Adolescents. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 2020, roč. 49, č. 1, s. 60-78. ISSN: 1537-4416. DOI: 10.1080/15374416.2018.1540008

SBARRA, D. A., COAN, J. A. Divorce and health: good data in need of better theory. *Current Opinion in Psychology*, 2017, roč. 13, s. 91-95. ISSN: 2352-250X. https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2016.05.014

SCHAEFER, T. Saving children or blaming parents-lessons from mandated parenting classes. *Columbia Journal of Gender & Law*, 2010, roč. 19, č. 2, s. 491-537. ISSN: 2333-4339. https://doi.org/10.7916/D8PG1XHB

SCHEPARD, A. I. *Children, courts, and custody: interdisciplinary models for divorcing families*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, 242 s. ISBN: 0521529301

SCHRAMM, D. G., KANTER, J. B., BROTHERSON, S.E., KRANZLER, B. An Empirically Based Framework for Content Selection and Management in Divorce Education Programs. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2018, roč. 59, č. 3, s. 195-221. ISSN: 1540-4811. https://doi.org/10.1080/10502556.2017.1402656

SCHRAMM, D. G., BECHER, E. M. Common Practices for Divorce Education. *Family relations*, 2020, roč. 69, č. 3, s. 543-558. ISSN: 1741-3729. https://doi.org/10.1111/fare.12444

SCHRAMM, D. G., MCCAULLEY, G. Divorce education for parents: A comparison of online and in-person delivery methods. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2012, roč. 53, č. 8, s. 602–617. ISSN: 1540-4811. https://doi.org/10.1080/10502556.2012.721301

SIGAL, A., SANDLER, I., WOLCHIK, S., BRAVER. S. Do Parent Education Programs Promote Healthy Post-Divorce Parenting? Critical Distinctions and a Review of the Evidence. *Family Court Review*, 2011, roč. 49, č. 1, s. 120-139. ISSN: 1744-1617. doi: 10.1111/j.1744-1617.2010.01357.x

SLEIK, B. *Predictors of the effectiveness of divorcing parent education classes*. Edwardsville: Southern Illinois University: 2019.

SPENCER, C. M., TOPHAM, G. L., KING, E. L. Do online parenting programs create change?: A meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 2020, roč. 34, č. 3, p. 364–374. ISSN: 0893-3200. https://doi.org/10.1037/fam0000605

STALLMAN, H. M., & SANDERS, M. R. A randomized controlled trial of Family Transitions Triple P: A group-administered parenting program to minimize the adverse effects of parental divorce on children. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2014, roč. *55*, č. 1, s. 33–48. ISSN: 1540-4811. https://doi.org/10.1080/10502556.2013.862091

STOKKEBEKK, J., IVERSEN, A., HOLLEKIM, R., NESS, O. "The troublesome other and I": Parallel stories of separated parents in prolonged conflicts. *Journal of Marital and Family Therapy*, 2021, roč. 47, č. 1, s. 52–68. ISSN: 1752-0606. https://doi.org/10.1111/jmft.12474

STOLBERG, A. L., & MAHLER, J. Enhancing treatment gains in a school-based intervention for children of divorce through skill training, parental involvement, and transfer procedures. *Journal of Consulting and Clinical Psychology,* 1994, roč. *62*, č.1, s. 147–156. ISSN: 0022-006x. https://doi.org/10.1037/0022-006X.62.1.147

ŠMOLKA, P. Role a možnosti rodinného poradce. In MATOUŠEK, O. *Děti a rodiče v rozvodu. Manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015, s. 143-158. ISBN: 978-80-262-0968-3.

TEIN, J.-Y., MAZZA, G., L., GUNN, H. J., KIM, H., STUART, E. A., SANDLER, I.N., WOLCHIK, S. Multigroup Propensity Score Approach to Evaluating an Effectiveness Trial of the New Beginnings Program. *Evaluation & the Health Professions*, 2018, roč. 41, č. 2, s. 290-320. ISSN: 0163-2787. https://doi.org/10.1177/0163278718763499

THOENNES, N., PEARSON, J. Parent education in the domestic relations court: A multisite assessment. *Family CourtReview*, 1999, roč. 37, č. 2, s. 195–218. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/j.174-1617.1999.tb00536.x

TOMLINSON, C. S., RUDD, B. N., APPLEGATE, A. G., DIAZ, A., HOLTZWORTHMUNROE, A. Lessons for a COVID-19 era: Barriers and facilitators to court

ordered online parenting programs for divorcing and separating parents. *Family Court Review*, 2022, roč. 60, č. 2, s. 303–321. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/fcre.12643

TOMLINSON, C. S., RUDD, B. N., APPLEGATE, A. G., DIAZ, A., HOLTZWORTHMUNROE, A. Evaluation of court-initiated randomized controlled trial of online parent programs for divorcing and separating parents. *Journal of Family Psychology*, 2023, roč. 37, č. 1, s. 65–78. ISSN: 0893-3200. https://doi.org/10.1037/fam0001049

UHOLYEVA, X. *Vztahy v rodině z dětské perspektivy*. Praha: Karlova univerzita, Filozofická fakulta, 2017. vedoucí práce Simona Hoskovcová. [on-line] Disertační práce [cit. dne 10.12.2023]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/94223/140059355.pdf?sequence=1&isAllowed=y

WOLCHIK, S. A., WEST, S. G., WESTOVER, S. et al. The children of divorce parenting intervention: Outcome evaluation of an empirically based program. *American Journal of Community Psychology*, 1993, roč. 21, č. 3, s. 293–331. ISSN: 0091-0562. https://doi.org/10.1007/BF00941505

WOLCHIK, S. A., WEST, S. G., SANDLER, I. N., TEIN, J.-Y., COATSWORTH, D., LENGUA, L., WEISS, L., ANDERSON, E. R., GREENE, S. M., GRIFFIN, W. A. An experimental evaluation of theory-based mother and mother–child programs for children of divorce. *Journal of Consulting and Clinical Psychology,* 2000, roč. *68*, č. 5, s. 843–856. ISSN: 0022-006X. https://doi.org/10.1037/0022-006X.68.5.843

WOLCHIK, S. A., SANDLER, I. N., TEIN, J.-Y., MAHRER, N. E., MILLSAP, R. E., WINSLOW, E., VÉLEZ, C., PORTER, M. M., LUECKEN, L. J., REED, A. Fifteen-year follow-up of a randomized trial of a preventive intervention for divorced families: Effects on mental health and substance use outcomes in young adulthood. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2013, roč. 81, č. 4, s. 660–673. ISSN: 0022-006x. https://doi.org/10.1037/a0033235

WOLCHIK, S. A., SANDLER, I. N., WINSLOW, E. B., PORTER, M. M., & TEIN, J. Y. Effects of an asynchronous, fully web-based parenting-after-divorce program to reduce interparental conflict, increase quality of parenting and reduce children's post-divorce behavior problems. *Family Court Review*, 2022, roč. 60, č. 3, s. 474-491. ISSN: 1744-1617. https://doi.org/10.1111/fcre.12620

WOOD, M. M., BRENDTRO, L. K., FECSER, F. A., & NICHOLS, P. *Psychoeducation: An idea whose time has come*. Reston, VA: Council for Exceptional Children, 1999. ISBN: 0-86586-348-2

Kontat

Mgr. Robin Brzobohatý, Ph.D.

Slezská univerzita v Opavě

Fakulta veřejných politik

Bezručovo náměstí 885/14, 746 01 Opava, Česká republika robin.brzobohaty@fvp.slu.cz

Odborný profil autora:

Mgr. Robin Brzobohatý, Ph.D., je předním českým odborníkem v oblasti mediace s bohatými zkušenostmi a akademickým zázemím. Vystudoval sociologii a andragogiku na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a sociální práci na Cyrilometodějské teologické fakultě a CARITAS VOŠs. Doktorát získal na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně v oboru teorie práva.

Profesionální kariéru zahájil jako terénní sociální pracovník ve Fondu ohrožených dětí, kde spoluzaložil své první mediační centrum. Následně působil jako vedoucí mediačního programu na Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně, kde vedl tým mediátorů zaměřený na řešení přeshraničních únosů dětí. V současnosti působí jako seniorní rodinný mediátor v Mediačním a edukačním centru Brno a v Mediačním centru Olomouc.

S více než 4 000 mediovanými případy patří k nejzkušenějším mediátorům v České republice. Je certifikovaným mediátorem u ISCT v USA a zkušebním komisařem Ministerstva spravedlnosti ČR pro zkoušku mediátora podle zákona o mediaci.

V akademické sféře vyučuje mediaci na Právnických fakultách Univerzity Karlovy v Praze a Masarykovy univerzity v Brně. Od roku 2023 působí jako odborný asistent na Ústavu pedagogických a psychologických věd Fakulty veřejných politik Slezské univerzity v Opavě.

Mezinárodně se angažuje jako lektor mediace, vedl výcviky například pro Dánskou advokátní komoru v Kodani nebo Ruskou ligu mediátorů v Petrohradu. V roce 2018 během stáže na Temple University ve Filadelfii (USA) vyučoval společně s prof. Josephem P. Folgerem předmět Third Party Conflict Intervention. Mezi lety 2014–2017 působil jako lektor mediace ve společném programu Humboldtovy Univerzity v Berlíně a Tulane Law School v New Orleans.

Je autorem mnoha odborných článků a publikací, včetně čtenáři oceňované knihy “Rukověť mediátora, aneb co je nutné znát nejen ke zkoušce mediátora” (Wolters Kluwer ČR). Jeho odborný zájem zahrnuje rozvoj participace dětí v mediaci, teorii, etiku a filosofii mediace a využití umělé inteligence v mediaci.